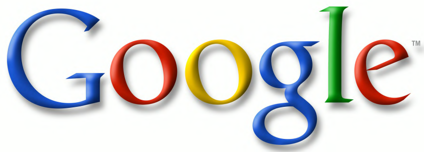

UC-NRLF

Ex-libris
Charles Atwood
Kofoid

DE

GESCHIEDENIS

DER

KOZAKKEN,

VAN HUNNEN OORSPRONG AF, TOT OP DEN TEGENWOORDIGEN TIJD,

MET EENE

BESCHRIJVING,

VAN HUNNE INRIGTING EN HUNNE WOONPLAATSEN,

door

KAREL VAN PLOTHO,

Koninklijk-Pruissischen premier-kapitein bij het Lijf-Infanterie Regiment, Ridder van de Keizerlijk-Russische orde van St. Anna van de tweede klasse, en van de St. Wladimir orde van de vierde klasse.

Met Aanteekeningen van eenen voormaligen Russischen Officier.

TE HAARLEM, BIJ
FRANÇOIS BOHN,
MDCCCXIV.

VOORBERIGT

VAN DEN

VERTALER.

De algemeene roep waarin de Kozakken thans ſtaan, als een aanzienlijk gedeelte van het magtige Rusſiſche heer uitmakende, dat met de veréénigde Mogendheden alle opofferingen en pogingen aangewend heeft, om deze, zoo zeer door Frankrijks heerschzugt gedrukte, gewesten, aan hunne ſlaafſche boeijen te ontrukken, deed mij beſeffen, dat welligt een eenvoudig geſchiedverhaal van deze dappere krijgslieden, in onze taal geſchreven, wel eenige goedkeuring zoude kunden wegdragen.

Het is dan, waarde Landgenoten! dat ik

de vrijheid neme u deze proeven aan te bieden, als zijnde mij hiertoe niet geheel ongeschikt voorgekomen; dewijl voor als nog niets belangrijker omtrent dit onderwerp het licht gezien heeft.

Ontvang het van mij, als eene hulde aan de verlosfing van ons, sedert eene reeks van jaren zoo gedrukt geweest vaderland, en ik zal mijne genomene moeite dubbeld beloond vinden.

Dec. 1813. DE VERTALER.

DE

DE

GESCHIEDENIS

DER

KOZAKKEN.

De zuidelijke landstreken van het zoo ver uitgestrekte Russische Rijk aan de Zwarte Zee en aan die van Azof, het land der tegenwoordige Kozakken, is eene woeste, en, bijkans zonder eenig geboomte, wijduitgestrekte vlakte; echter onder eene gematigde luchtstreek gelegen, wordt hetzelve door groote en aanzienlijke stroomen, als de *Dniester*, *Bug*, (*Bog*,) *Dnepr* (*Dnieper*, *Dneper*) en *Don* bevochtigd en vruchtbaar gemaakt, en is, aan de kusten der zee, een gezegend land, welks rijke bodem ongevergd voortbrengselen oplevert.

In vroegere tijden was hetzelve niets, dan

ſchen ſtaat der Kozakken aan den *Dnepr*, waren, gelijk hunne nakomelingen nog tegenwoordig zijn, dapper, kloekmoedig, vrolijk, zelfs ligtzinnig, edoch een opregt, eenvoudig en goedaardig volk, hetwelk, gelijk de Spartanen opgevoed, en gelijk de Romeinen in den wapenhandel geoefend werd. Zij bragten, wel is waar, de geheele bekende aarde niet onder hun juk; doch hunne haardſteden en altaren verdedigden zij met moed en ſtandvastigheid, en gaven de vermoeijenisſen van eene zwervende, onrustige levenswijze, de voorkeur boven eene verwijſde ſlavernij.

Wel is waar, de Kozakken hebben geenzins het gebied van onze wetenſchappen uitgebreid; zij hebben ons niet, gelijk *Romen* en *Griekenland*, puinhopen en wetten, gedichten en ſtandbeelden nagelaten: het hart verheft zich bij het beſtuderen hunner geſchiedenis niet zoo, als wel bij de herinnering der ſchoone tijden van *Athenen*; echter kan niemand den Kozakken de verdienſte ſtrijdig maken, dat zij alleen het geweest zijn, die het middeldeel van Europa, tegen de overſtroomingen der oosterſche Barbaren, (tegen de Tartaren en Turken,) beveiligd hebben; dat zij de eerſte waren, die *Siberië*, een aan Europa, tot op dien tijd toe, geheel

heel onbekend half werelddeel opgespeurd, en voor *Rusland* veroverd hebben; nog een hooger belang verwekt bij ons dit oorlogzuchtige volk der watervallen van den *Dnepr*, daar het zich, door zijne legerbenden, gedurende eenige eeuwen, bij de beheerschers van de Poolsche, Turksche en Russische troonen heeft ontzaggelijk gemaakt.

Het getal der Kozakken schat men, de verscheidene van elkander afgezonderde takken zamengenomen, op 700,000 mannen, die hunnen gemeenschappelijken oorsprong uit de *Ukraine* of het tegenwoordige *Klein-Rusland* afleiden, waar zich hunne voorvaders, of hun hoofdstam, door hunne nederzettingen ter woon, gedurende het tijdvak van het jaar 1320 tot 1540 gevormd heeft.

Tot het jaar 1570 bleven de eerste Kozakken in de *Ukraine* bij elkander, en maakten onder het bestuur van een, uit hun midden gekozen opperhoofd, eene vrije en maatschappelijke vereeniging uit; doch in dat zelfde jaar verwijderde zich een vrij aanzienlijk gedeelte der bewoners van den *Dnepr*, hunne verblijfplaats aan den *Don* vestigende; daar zij door de Russische vrijwilligers, die zich bij hun vervoegden, vermeerderd, weldra eenen

op zich zelven beſtaanden ſtaat uitmaakten, onder den naam van Donſche Kozakken, dewelke later de tweede hoofdſtam van vele zijner takken werd, en nogtans, na dat de Ukrainſche Kozakken reeds lang ontbonden en onder het juk gebragt geworden zijn, zijne vrije ſtaatsregeling, alhoewel door den geest des tijds eenigzins veranderd, altijd heeft ſtaande gehouden.

Alle de Kozakken van het Rusſiſche rijk leiden dus hunnen oorſprong van deze beide hoofdſtammen af, namelijk:

A. Van de Ukrainſche of Klein-Rusſiſche, en

B. Van de Donſche.

Ik zal dat gene verhalen, dat, van de vroegſte tijden af, van deze twee volkeren, en derzelver twee hoofdſtammen, als ook van derzelver zijtakken merkwaardig is, en dat men naar de bekendſte berigten met mogelijkheid weten kan.

Ik begin met den oorſprong van het woord *Kozak*. Hetzelve is Tartaarsch, en beteekent eenen jongen roof- en oorlogzuchtigen ſoldaat (*).

Het

(*) Volgens SCHLÖZER beteekent het Tartaarſche woord:

Het werd de naam voor de Ukrainfche Vrijwilligers, die, in het jaar 1516, deel in den krijg namen, welken SIGISMUNDUS de eerfte, Koning van *Polen* en beheerfcher der *Ukraine*, tegen den toenmaligen Grootvorst van *Rusland* voerde. Gedurende denzelven vielen 30,000 Tartaren (fchoon zij met *Polen* verbonden waren) in het Poolfche Rijk, verwoestten en plunderden hetzelve. SIGISMUNDUS, te zeer met bezigheden overladen zijnde, om hen zelf te kunnen beftraffen, bragt zijne belangen bij den Chan der Tartaren in, doch ontving van denzelven tot antwoord: het zijn mijne Kozakken geweest.

Door het verlies van hunne bezittingen verbitterd, vereenigden zich de Ukrainfche vrijwilligers, of wel het vrijcorps, hetwelk de Starost van *Chmielnik* LANZKARONSKI opgerigt had, met de troepen van den Starost van

woord: *Kozak*, iemand die niet gehuisvest is, of geene vaste woonplaats heeft, en noch huisgezin, noch eigendom bezit. Dewijl nu deze volkeren bijzonder tot moedige ondernemingen en ftrooperijen gefchikt zijn, zouden de Tartaren dusdanige onrustige waaghalzen, in het bijzonder de zoodanige, die zich aan de grenzen van hun gebied ophielden, Kozakken genoemd hebben.

van *Tscherkaszi* DASZKIEWITSCH, en vielen ten getalle van 1200, eensdeels uit wraak, en anderendeels om de herhaalde invallen der Tartaren eindelijk paal en perk te stellen, in *Turkyen*, en wel in de nabijheid van de vesting *Bielgrod*, en roofden en plunderden daar insgelijks. Toen zich de Chan der Tartaren hierover bij den Koning SIGISMUNDUS beklaagde, antwoordde dezelve wederkeerig: dat zijn mijne Kozakken, (of vrije, ligte, naar buit dorstende troepen) geweest; van dit tijdstip af, werd deze Tartaarsche naam door de strijdbare eilanders van den *Dnepr* aangenomen, en tot dus verre zijn dezelve aldus genoemd geworden.

*

A. *De Geschiedenis der Ukrainsche- of Klein-Russische Kozakken.*

De *Ukraine*, als het schouwtooneel der Geschiedenis van de Ukrainsche Kozakken, is een vruchtbaar, rijk begunstigd land, hetwelk, wanneer men de natuur in hare werkplaats gade slaat, waarschijnlijk een geschenk uit het slijk der talrijke rivieren is, en welligt de grond en het oever der Zwarte Zee was.

De geschiedenis der *Ukraine*, wordt in vijf hoofdtijdperken verdeeld, die ik, om een beter overzigt der geschiedenis van de Kozakken te verkrijgen, zeer beknopt zal voorstellen.

I. Toen, in het jaar 862, RURICK de Slaven (of Slavoniers) aan de *Wolchow* onder het juk bragt, en den Russischen Nowogorodischen Staat oprigtte, onderwierpen zich bijkans gelijktijdig, en wel in 866, aan zijnen stiefzoon OSKOLD, de langs den *Dnepr* wonende Slaven; hij stichtte daar den tweeden Russischen Kiewschen Staat, dien IGOR, de naaste opvolger van RURICK, geheel met *Groot-Nowogorod* vereenigde. Hij

het zij om de dwingelandij hunner adelijke erfheeren te ontgaan, of zich aan de bekeeringszucht der geestelijkheid, ook wel aan het vaderlijk gezag, of aan eene wel verdiende ſtraf te onttrekken, in deze heerlijke landouw eene ſchuilplaats zochten, daar het lokaas van eene vrije levenswijze, en de te behalene buit op de Tartaren en Turken, hen ras genoeg eene vaste verblijfplaats deed kiezen.

Zij kozen allereerst hunne woonplaatſen op de Eilanden in den *Dnepr* (*) beneden *Tſcher-*

(*) De *Dnepr* of de *Nieper* werd door de ouden *Danapris* of *Boristhenes* genoemd; hij ontſpringt 150 wersten boven *Smolensko*, uit een moeras van het Alauniſche gebergte (hetwelk eene voortzetting van den Waldaiſchen bergſchakel is) en ſtort zich, na zijnen loop van 1500 wersten geeindigd te hebben, tusſchen *Oczakow* en *Kinburn* in de Zwarte Zee, na dat hij vooraf de golf *Liman*, die zestig wersten lang en twee tot tien wersten breed is, gevormd heeft. Men ontmoet op deze rivier in eene lengte van zestig wersten, dertien watervallen, die door groote ſteenen en klippen gevormd, in de landſtreken van *Novoi Kaidak* hun begin nemen.

Deze watervallen hebben Tartaarſche, ook wel Rusſiſche namen, iets dat tot menigvuldige verwisſelingen aanleiding geeft: in het Rusſiſche heeten zij;

1. De eerste, die men bij het afzakken van den *Dnepr*

Tscherkasſi tot na *Oczakow*, die zij door verſterkingen ongenaakbaar voor de Tartaren maakten; zij werden niet alleen door het ja-
gen

Dnepr ontmoet, vereischt uit hoofde van de ſteile klippen, die, gelijk eilanden, uit het midden van den vloed uitſteken, eene bijzondere voorzigtigheid bij de bootslieden. De gevaren aan dewelke zich een zorgelooze ſchipper blootſtelt, gaven waarſchijnlijk dezen waterval den naam van *Esſupi* of *Nesspi:* of ſlaap niet.

b. De tweede even zoo gevaarlijk als gene, verkreeg zijnen naam *Ulvorſi* van de rotſen, van dewelke hij naar beneden ſtort, en die in den vorm van eilanden in dezen ſtroom liggen.

c. De derde *Gelandri*, of de galmende waterval.

d. De vierde is de grootſte en gevaarlijkſte, weshalve hij dan ook, uit hoofde van de menigvuldige hier reeds verongelukten: *Nenaſitez*, of de onverzadelijke, genoemd wordt.

e. De vijfde, *Waru-Oſero*, ontleent zijnen naam van de zee, die hij ſchijnt te vormen.

f. Leanti, of de draaikolk.

g. Woronow Sabor.

h. Werchnoi Wolnoi.

i. Budelskoi Lichnoi.

k. Tawalſchaiſikoi.

l. Nisni Leonoi.

m. Struwan, of *Nisni Wolnoi;* bij denzelven is ieder gevaar voorbij, en de ſchippers hebben voor de klippen van den *Dnepr* niets meer te duchten, en kunnen dus hunne geſtrekene zeilen weder ophalen.

gen en visfchen, en door de dagelijkfche fchermutfelingen, tegen alle ongemakken meer gehard, maar ook geftadig moediger, meer ondernemend, en voor alle levensgevaren onverfchillig.

In het jaar 1516 deed, zoo als ik reeds gezegd heb, hun eerstbekende Opperhoofd LANZKARONSKY, (die in het jaar 1537 ftierf,) met 1200 vrijwilligers zijnen ftrooptogt tegen de Tartaren en Turken, waarna zij den naam van Kozakken aannamen; doch reeds in het jaar 1535 verwoesteden 3000 Kozakken het Rusfifche gebied, en ontvingen, voor hunne gedane diensten, van den Koning SIGISMUNDUS den eerften, in den jare 1540 de landerijen boven de watervallen van den *Dnepr* gelegen, als een beftendig eigendom, waarna deze volkplanting de naam van *Klein-Rusland* of *Male Rusfie* heeft aangenomen.

Doch weldra, toen hun geftadig vermeerderend getal hier geene ruimte meer vond, breideden zich uit tot aan den *Bug* en *Dniester*, en beheerden later het geheele land, hetwelk door deze beide rivieren en den *Dnepr* ingefloten wordt. Zij legden onder de beveiliging van eenige fterke burgten of kas-

tee-

teelen verscheidene *Setschen* (*), of versterkte dorpen van vaste woningen, aan, in dewelke ook de strijdbare mannen, die zich gedurende den zomer op de eilanden ophielden, van hier uit op de steppen (2) rondzwervende, eenen bestendigen kleinen oorlog met de Tartaren voerende, des winters bij hunne huisgezinnen doorbragten. Eene van hunne voornaamste overwinteringsplaatsen werd de tegenwoordige stad *Tschigirin*, uit welke zij van tijd tot tijd werkelijke krijgstogten tegen de Tartaren ondernamen. Aldus werden zij, in den eigenlijken zin, het bolwerk of de voorhoede van *Polen* tegen de Tartaren en Turken.

De wijze, op welke de Ukrainsche Kozakken de Tartaren beoorloogden, is te merkwaardig, om niet nader bekend te worden; doch het zij mij geoorloofd, die te land en die te water, elke afzonderlijk, te beschrijven.

Te lande hadden de Kozakken eene eigenaardige, alleen voor hunne veruitgestrekte vlakten, als ook slechts tegen de Tartaarsche ruiterij berekende wijze van oorlog voeren, uitgedacht. Alle

(*) *Osszetsch*, in de Russische taal, beteekent afgesneden, of door versterkingen afgescheiden.

le de eilanders ſtreden te voet, dewijl zij hunne paarden op de eilanden en bij de watervallen niet konden gebruiken. In eene vierkante wagenburg, *Tabor* genoemd, waarvan elke zijde de lengte van acht tot tien wagens bevattede, trokken de Kozakken, geleid door vooruitgezondene benden, midden onder de rondzwervende talrijke horden Tartaren. Werden zij door eenen hoop aangetast, dan trokken zij dadelijk in de wagenburg, en ontvingen hunne naderende vijanden met eene hagelbui van ſnaphaankogels. De Tartaren altijd te paard, en nog niet in het bezit van veel ſchietgeweer zijnde, konden hun binnen deze beweegbare verſchanſingen geen leed toebrengen. Zagen de Kozakken echter eenen kans tot hun voordeel, dan ſtorteden zij dadelijk uit hunne Tabors naar buiten, en dreven de Tartaren op de vlugt. Allengskens maakten zij zich meer en meer bekwaam in krijgslisten, in overvallen, gedurende den nacht, in het opwerpen van verſchanſingen, in het ſcherpſchieten, en in het gebruik van ligt veldgeſchut.

Op het water onderhielden de Kozakken de gemeenſchap tusſchen hunne eilanden en watervallen, door middel van hunne Tſchaïken.

Het

Het water was hun element (3), en niemand werd onder hen opgenomen, die niet door de dertien watervallen van den *Dnepr* met zijn' boot gevaren, of bij dezelve voorbij gezwommen was. Deze watervallen zijn doorhunne hoogte van zeven tot acht voet, over dewelke de ſtoute bevaarders zich door middel van touwen naar beneden lieten zakken en ook weder optrekken, even zoo gevaarlijk, als de rivier door hare draaikolken en brandingen; alleen het gezigt van deze rotſen, over welke het water ſnelvlietend zich naar beneden ſtort, en de klipachtige, met wilde wijnranken en andere ſtruiken begroeide eilanden, baren reeds een kille huivering.

De *Tſchaike* beſtond uit eenen enkelen, zeer dikken, uitgeholden linde-, populier- of wilgen-boom, zestig voet lang en tien tot twintig voet breed; dit vaartuig was met ijzeren hoepels omringd, en aan weerskanten waren nog planken aangebragt, die met dikke bosſen van riet en ſtengels van planten bezet, de boot voor het geſtadige woelen des ſtrooms, als ook voor het ſtormen der golven op de zee beveiligde, en boven water hield. Wanneer zich nu de Kozakken met deze boten tot in de zwarte zee waagden, zoo was op

zijn hoogst in elk dier vaartuigen, buiten de levensmiddelen, nog voor vijftig tot zestig man plaats. Bij eenen gunstigen wind bedienden zij zich van eenen mast met een ellendig zeil, doch bij storm verlieten zij zich op hunne twaalf of meerdere roeijers, waarmede zij elke Turksche galei aan snelheid overtroffen; voor het overige waren deze vaartuigen om bij dag niet verkend te worden, zeegroen geschilderd. Tot zoodanig eenen zeetogt verzamelden zich vier tot vijf duizend Kozakken op den bepaalden tijd, met 80 tot 100 weluitgeruste vaartuigen, die tweebak, gekookte gierst en zuurdezem met gierst vermengd 4) als levensmiddelen met zich voerden; brandewijn 5) daarentegen was, om de volstrektste nuchterheid te behouden, uitdrukkelijk verboden, mede te voeren.

De wapens van elken Kozak bestonden in twee vuurroeren en eene sabel; op elk vaartuig waren, behalve dat, vijf tot zes falkonetten of veldstukjes, ook wel twee ligte kanonnen. Zoodanig zakten zij in geslotene rijen van kanoos den *Dnepr* af, meestal bij donkere nachten, om de galeien, welke de Turken tot beveiliging der Natolische en Bijzantijnsche kusten tegen de stroperijen der Kozakken

na-

nabij *Oczakow* uitgelegd hadden, te ontgaan. Bij eenen gunstigen wind waren veertig uren toereikend, om van den mond van den *Dnepr* in *Klein-Azië* te landen. Gewoonlijk kaapten de Kozakken echter slechts de Turksche koopvaardijschepen; zij overvielen dezelve te middernacht, en na dezelve geplunderd te hebben, namen zij zoo vele gevangenen als zij bergen konden mede; de overigen boorden zij met de beroofde schepen in den grond. Nu en dan, wanneer het kanonvuur der vijandelijke oorlogschepen hen met groote verwoestingen bedreigde, verstrooiden de Tschaiken zich zoo snel doenlijk, en verborgen zich in het riet aan de kusten. Zij keerden niet naar den, door de Turken bewaakten mond van den *Dnepr* te rug, maar zij landeden in eene bogt, welke vier mijlen ten oosten van *Oczakow* ligt, alwaar zich eene landtong ter lengte van drie mijlen in den *Dnepr* uitstrekt, of zij keerden door den *Don*, en de zeeëngte, welke zich tusschen *Tamtan* en *Kerez* bevindt, naar hunne verblijfplaatsen weder.

Als den tweeden Hettman der Ukranische Kozakken, noemt de geschiedenis DMITRI WISCHNEWSKY; de derde was een Prins RAUGINSKI; de vierde noemde zich VENGIK KMELNIZ-

NIZKY; die in het jaar 1534 bij *Zaslaf* over eene horde Tartaren zegevierde; op dezen volgde, in het jaar 1574, de Hettman TWERDOWSKY, die in veertien onderscheidene gevechten de Tartaren versloeg, doch in een gevecht in *Wallachije* zijn leven verloor.

In het jaar 1576 gaf de schrandere Koning STEPHANUS BATHORI aan de Ukranische Kozakken, wier verdiensten hij, als tot een' scheidsmuur van *Polen* tegen de Tartaren strekkende, erkende, eene regelmatige militaire staatsregeling. Hij verdeelde hen namelijk in zes regimenten, elk van 1000 man, gaf aan ieder van dezelve eenen Polkownik of overste, als ook verscheidene Sotnen of onderbevelhebbers; tot opperhoofd benoemde hij den Hettman, (naar het oudduitsche woord Het of Hoofd,) die hij door een vaandel, een zegel en een' kommandostaf deed kenmerken; ook stond hij voor elken Kozak jaarlijks eenen pels en eenen dukaat toe, doch buiten dit geene soldij noch wapens of andere krijgsbehoeften. Den eersten Kroon-Hettman BOGDAN RUSCHINSKY werd de, bij die gelegenheid tevens tot hoofdstad der Kozakken benoemde, stad en het klooster *Terechtemirow* (*), benevens eene streek

(*) Tot dusverre was *Tscheikask*; (aan de westzijde van

ſtreek land ter lengte van twintig mijlen, langs den oostelijken oever van den *Dnepr*, tot zijn winterkwartier aangewezen. In het jaar 1576 overwon deze BOGDAN geheellijk de Tartaren, en veroverde het daaropvolgende jaar de *Krim*. Van dit tijdſtip af beſtond in vredenstijden de voorpostenlijn tegen de Tartaren uit 2000 man Kozakken, welke te gelijk de meergemelde eilanden bewaakten; de overigen 4000 bleven in het binnenſte gedeelte van het land, doch altijd gereed om zich dadelijk ten ſtrijde te kunnen begeven.

Deze meer regelmatige inrigting gaf echter aanleiding, dat een beduidend getal van woelzieke en misnoegde Ukrainſche Kozakken van den *Dnepr* zich verwijderden, op avontuur uittrokken, en zich eindelijk in het jaar 1578 aan den *Don* nederzetteden.

Weldra na den dood van den Koning STEPHANUS BATHORI, zag deszelfs min ſchrandere op-

van den *Dnepr*,) de wapen- en verzamelplaats der Ukrainſche Kozakken; als ook de plaats waar zij hunne oorkonden en privilegien bewaarden; doch dezelve werd den 18den December van het jaar 1637 door de Polen verbrand. *Terechtemirow* ligt aan den *Dnepr*, twee mijlen van *Kiew*, en is door ſteile hoogten en ongenaakbare rotſen omringd.

opvolger niet meer zoo duidelijk de voordeelen in, die het Koningrijk *Polen* uit de diensten, welke de Kozakken aan hetzelve tegen de naburige Tartaren en Turken, tot op dien tijd, hadden bewezen, getrokken had. Men werd zelfs ijverzuchtig op dezelve, door dien het meer uitbreiden huns gebieds en de gelukkige vorderingen hunner beschaving gevaarlijk schenen. In het jaar 1587 stonden de Kozakken tegen de Poolen op, doch werden door dezelve geslagen, en moesten hunnen Hettman IWAN PADKOF uitleveren, die onthoofd werd.

Toen in 1591 de Kozakken op nieuw *Tartarije* verwoest hadden, en hierover door den Chan bij Koning SIGISMUNDUS den derden klagten ingebragt werden, wilde men hen onder het bestuur van hunnen Hettman SBOROWSKY, die zijnen zetel op het Eiland *Tomahowka* (*) gevestigd had, zelfs hunne voormalige togten en stroperijen tegen hunne gevaarlijke naburen verbieden, waardoor het eigenaardige van hunne vrije en krijgs-

(*) Het eiland *Tomahowka* is eene halve mijl groot, bijkans volkomen rond, het ligt zeer hoog, en is met geboomte bedekt; men kan van daar de geheele lengte van den *Dnepr* tusschen *Chortizi* tot *Tuwan* overschouwen.

krijgshaftige inrigting met eene volkomene vernieling bedreigd werd.

De Poolen vergaten, dat de Kozakken *Polens* krijgsmagt verdubbeld, onvruchtbare ſtreeken lands oorbaar gemaakt, en hier door de *Ukraine* tot een der gelukkigſte gewesten verheven hadden; doch voornamelijk, dat zij in hunne ſtroperijen zoo gelukkig geſlaagd waren, de Tartaren verre te rug te drijven. Tot belooning hiervan, zochten de Poolen alle tot dus verre door de Kozakken genotene vrijheden te beperken; zij onderwierpen den Hettman der Kozakken aan den Kroon Veldmarſchalk; ook werd in het jaar 1595, bij eenen gehoudenen kerkenraad bevolen, dat de Kozakken en de bewoners van *Klein-Rusland* den Griekſchen Godsdienst verzaken, en zich aan den Paus zouden onderwerpen. Edoch nu rees dit, anders zoo goedaardige, maar thans tot de ruwſte woestheid gebragte, dappere volk, geheel en al op, en bragt tegen zijne onderdrukkers, de Poolen, welke toen door ULADISLAUS den zevenden geregeerd werden, een talrijk leger op de been, want 'er moest een bloedige ſtrijd begonnen worden, waarin zij voor alles wat hun dierbaar en heilig was, zouden kampen, niet alleen

voor hunne voorregten en voor de ſtaatkundige inrigting huns lands, maar ook voor den Griekſchen Godsdienst, dien zij geloovig en met kinderlijk vertrouwen aankleefden; 68 jaren, en wel van 1586 tot 1654 duurde deze bloedige krijg, na door eenige tusſchenpozingen van rust afgebroken geweest te zijn, en die gedurende drie Koninklijke Regeringen van *Polen* met afwisſelend geluk was gevoerd geworden. — Het moest natuurlijk den Poolen berouw inboezemen, dat zij, door eenen misſtap van hunne Regering, uit een volk, dat eens voor hunne veiligheid ſtreed en zijn bloed vergoot, nu de onverzoenlijkſte vijanden verwekt hadden, die bijkans gedurende twee geſlachten met onverzettelijke ſtandvastigheid het beſluit getrouw bleven, om hunnen regeringsvorm en hunnen Godsdienst tot het uiterſte te verdedigen.

In het jaar 1596 nam geheel *Polen* en *Litthauen* deel aan dezen oorlog, waarop weldra een veldſlag bij *Balazerkiew* voorviel, in welken de Poolen geheel door de Kozakken geſlagen werden; doch eenigen tijd daarna zegevierde de Poolſche Veldheer TOLKIZUSKY zeer beſlisſend over de Kozakken, en noodzaakte hen zelfs, hunnen toenmaligen Hetman

man

man NALEWAIKO uitteleveren, die insgelijks door de Poolen onthoofd werd. Slechts de weinige, doch dappere Kozakken van de eilanden in den *Dnepr*, alhoewel door de talrijke magt der Poolen overwonnen, bleven nogtans vrij en onafhankelijk; alle de overige Kozakken werden in het begin van de zeventiende eeuw bijkans geheel door de Poolen onderdrukt; niettegenstaande dat PETER KONASCHEWITSCH, die van 1611 tot 1621 hun Hettman was, ook wel SAGAIDATSCHNI genoemd werd, om den pijlkoker, dien hij bestendig droeg (*) een man van beleid en moed zijnde, met hen, *Klein Azië* en verscheidene bloeijende, voor den handel zeer geschikte, koopsteden verwoestte, en ook *Kaffa* vermeesterde. Ook poogden zij de verdere opbouwing van de vesting *Kudak*

(*) Hij had zijne verblijfplaats op het eiland *Chortizi* gevestigd, alwaar hij in het jaar 1620 eene Okop of verschansing had opgeworpen. — In het jaar 1738 bouwden de Russen op dit eiland hunne oorlogschepen tegen de Turken. Thans wordt het door Duitsche Doopsgezinden bewoond, die voorheen de *Weichsel-niederung* bewoond hadden; zij geneeren zich met akkerbouw en veeteelt, en bevinden zich in eenen bloeijenden toestand.

dak (*) aan den *Dnepr* gelegen, dewelke de Poolen in het jaar 1635 tot hunne beveiliging tegen de Kozakken aanlegden, te verhinderen, en floegen den zestienden December 1637, na onderfcheidene gevechten, den Poolfchen overfte MORREIL (door eenige fchrijvers ook MORION genoemd) zoo geducht, dat van de twee duizend Poolen die de opbouwing van deze vesting moesten dekken, geen een zijn leven kon redden.

Deze kleine voordeelen baarden nogtans geene belangrijkere, noch gelukkige gevolgen voor hen; zij werden zelfs tegen hunnen Hettman SAWALTONOWIK wantrouwend, en beroofden hem van het leven, dewijl zij bevreesd waren, dat hij hen aan de Poolen zoude verraden; en verhieven PAULUK, tot hunnen Hettman.

Na verloop van eenigen tijd, rukte de Kroon-Veldmarfchalk POTOZKY aan het hoofd van een talrijk Poolsch leger, tegen hen aan; er viel een bloedig gevecht bij *Korfun* aan den oever van den *Dnepr* voor, in hetwelk

(*) *Kudak* ligt aan den rots-keten *Poroha* genoemd, dewelke zich van den eenen oever van den *Dnepr* tot den anderen uitftrekt, en de fcheepvaart ftremt.

welk de Kozakken geheel overwonnen werden; het geringe aantal vlugtelingen, die zich uit het gevecht gered hadden, werden door de Poolen in *Borowniza* zoo lang ingesloten gehouden, tot dat zij hunnen Hettman en nog vier andere gezagvoerders hadden uitgeleverd, die gezamenlijk te *Warſchau* onthoofd werden.

Deze met zoo vele ongelukken vergezelde oorlog, doch voornamelijk het verlies van dezen laatſten zoo beſlisſenden hoofdſlag, na welken zij alle hunne voorregten, en ook *Terechtemirow* verloren hadden, gaf aanleiding dat, in het jaar 1637, op nieuw 4000 Ukrainſche Kozakken hun land verlieten, en zich met zeer veel beleid, na verſcheidene gevechten, door de horden der Krimſche- en Nogaiſche Tartaren doorſloegen, en eindelijk bij hunne broeders aan den *Don* aankwamen, van welke zij ook minzaam en hartelijk opgenomen werden; de andere daarentegen, welke hun geliefkoosd vaderland niet konden verlaten, verſchansten zich aan de overzijde van den *Dnepr*, en kapituleerden met den Marſchalk POTOZKY, na verſcheidene maanden lang tegenſtand geboden te hebben.

Door de Poolen geheel vernederd en bijkans

kans ganschelijk door hen onder het juk gebragt, verhieven zij in dit zoo beslissend oogenblik tot hunnen Hettman BOGDAN CHMIELNIKI eenen schranderen en beroemd gewordenen man, wiens talenten, als veldoverste, de oorlogzuchtige en dappere Kozakken telkens weder deeden zegevieren.

Nadat hij in het jaar 1648 alle de Kozakken op het eiland *Tomahowka* verzameld had, trok hij van daar met dezelve naar *Polen*, waar hij plunderde en brandde. Den zes en twintigsten Mei won hij den veldslag bij *Korsun*; zegevierde bij *Pilaviez* in *Klein Polen*; veroverde *Leopol* en rukte tot *Krakau* voort, waar men naauwelijks zoo veel tijds had om de rijks-eereteekenen te redden. Doch nu plaatste zich Koning CASIMIR de vijfde aan het hoofd der Poolsche legermagt, en behaalde, na een bloedig gevecht dat drie dagen lang aanhield, eene beslissende overwinning over de Kozakken. Deze, alhoewel overwonnen, wisten evenwel den Koning het merkwaardige Zborowische verdrag van den negentienden Augustus 1649 aftedwingen, bij hetwelk niet alleen hunne vrijheden en voorregten weder bevestigd, maar zelfs vermeerderd werden.

Ge-

Gedurende eenen korten tijd van rust, waarin zij in vrede leefde, vormde de Hettman CHMIELNIKI uit 60,000 Kozakken, die den westelijken oever van den *Dnepr* bewoonden, tien onderfcheidene regimenten, die naar de woonplaatfen of diftrikten hunnen naam verkregen, als *Kiew*, *Tfchernigow*, *Starodub*, *Nefin*, *Perejeslaw*, *Pokuli*, *Loubrini*, *Hadiatsch*, *Mitgorod* en *Pultawa*, en reeds in het jaar 1651 floot hij op nieuw een verbond met de Tartaren tegen de Poolen, waarna een zeer bloedig gevecht den 30ften Junij omtrent *Beretsk*, eene kleine ftad aan de rivier *Ster* plaats had, in hetwelk echter de Poolen nogmaals de overwinning behaalden. Den 28ften September daaraanvolgende troffen de Kozakken eene nieuwe kapitulatie met den Kroon-Veldmarfchalk POTOZKY en den Vorst RADZIWIL, waarvan de voornaamfte artikelen aldus luiden:

1. De Kozakken onderwerpen zich aan *Polen*, en zweren den eed van getrouwheid.

2. Slechts 20,000 Kozakken mogen gewapend blijven, en er zal van deze eene naamlijst gemaakt, en aan den Koning toegezonden worden.

3. De Kozakken mogen geene hunner kwartie

tieren in *Polen* nemen; even zoo zal het den Poolen niet vrijstaan, dezelve in de *Ukraine* te nemen.

4. De Poolen erkennen de waardigheid van den Hettman, en hem zal de stad *Tzerin* tot zijne inkomsten worden aangewezen; hij behoudt ook voor de toekomst het regt, zijne officieren te benoemen, die echter gehoorzaamheid aan den Kroon-Veldmarschalk verschuldigd zijn, en den eed van getrouwheid zullen moeten zweren.

5. De voorregten en vrijheden der adellijken in het Palatinaat van *Kiew*, *Brazlow* en *Tschernigow* worden bevestigd.

6. Alle de inwoners van de *Ukraine*, welke deel genomen hebben aan den opstand der Kozakken, verkrijgen eene algemeene amnestie of vergiffenis.

7. De bewoners der *Ukraine*, als ook de Kozakken, zullen ongehinderd den Griekschen godsdienst mogen uitoefenen.

De Kozakken, even zoo opregt en trouwhartig als dapper, ontwaarden weldra, dat de Poolen andermaal de hun toegestane voorwaarden en hunne vreedzaam geslotene verdragen trouweloos overtraden. Dit gaf aanleiding, dat de Hettman BOGDAN CHMIELNIKI, geen bekwa-

kwamer middel zag voor de veiligheid van zich zelven en van zijn volk, dan dit gemeenebest onder de bescherming van den toenmaligen Czaar van *Rusland* ALEXANDER MICHAILOWITSCH te geven; dit voorbeeld werd weldra door *Kiew* en het land aan den oostelijken oever van den *Dnepr* gevolgd. Aldus werd *Klein-Rusland*, of het voormalige Grootvorstendom *Kiew*, na eene scheiding van 334 jaren, weder met het hoofdligchaam der Russische Monarchie vereenigd.

De akte, waarbij zich de Ukrainsche Kozakken aan *Rusland* onderwierpen, werd den 17den Februarij 1654 te *Perejeslaw* uitgevaardigd, en door de beide afgezanten van *Rusland*, den Bojaar WASSIL WASSILEWITSCH BUTTURLIN, den toenmaligen stedehouder van *Twer* en den *Knees* ALEXANDER NIKITISCH TRUBESKOY, stedehouder van *Kasan*, ontworpen, en den 13den Maart van dat zelfde jaar door den Czaar bekrachtigd. Deze akte, eene der merkwaardigste dokumenten in de geschiedenis der Ukrainsche Kozakken zijnde, zal ik de voornaamste artikelen van dezelve hier laten volgen.

1. De Kozakken behouden hunne woonplaatsen, voorregten en vrijheden, tot dus verre

re genoten; zij zullen zelven hunnen Hettman, als ook de Sotnen en andere Starſchienen, uit hunne landslieden mogen verkiezen, om zich volgens de, bij hen beſtaande wetten, door hunne overheden, te laten oordeelen; en zelfs, bijaldien op eenige plaats ſlechts drie Kozakken waren, zoo zullen twee bevoegd zijn, over den derden een oordeel te vellen; ook zal zich geen Rusſiſche ambtenaar met hun Justitiewezen mogen bemoeijen.

2. Het vermogen van eenen Kozak blijft een wettig eigendom voor zijne natelatene weduwe of zijne kinderen; over het algemeen zullen de voorregten, door de Grootvorſten van *Litthauen* en door de Koningen van *Polen* aan de Kozakken en de Ukrainers verleend, (als de vrije jagt, de vrije vischvangst, het vrije brandewijnſtoken, het ſtoken van de mee en het bierbrouwen,) verder geldend en in alles ongekrenkt blijven.

3. Slechts in de Ukrainſche ſteden en dorpen, welke niet geheel door Kozakken bezet zijn, zullen Rusſiſche ambtenaren aangeſteld worden, die van de burgers en landlieden, doch geenzins van de Kozakken, heffingen van geld of granen zullen mogen vorderen; integendeel zullen uit deze inkomſten aan 60,000 in-

ingeſchrevene Kozakken ieder jaarlijks drie Roebels ſoldij uitgekeerd worden.

4. De Hettman zal jaarlijks duizend Dukaten traktement genieten, als ook de inkomſten van de ſtad *Tſchigirin;* aan de verdere Officieren zullen insgelijks, naar hunne waardigheid, bepaalde jaarlijkſche inkomſten toegewezen worden.

5. Na het affterven van eenen Hettman, mogen de Kozakken eenen anderen uit hun midden verkiezen; doch zullen zij verpligt zijn, den Czaar hiervan kennis te geven enz.

Door deze onderwerping en beſchermvereeniging met de *Ukraine* verkreeg *Rusland* eene allezins aanzienlijke vergrooting, en wel eene vermeerdering van 2619 vierkante mijlen vruchtbaar en voortreffelijk land, met bijkans vier millioenen inwoners, de welke zoo wel in godsdienst als taal (dewijl de tongval der Ukrainſche Kozakken echt en onvervalscht ſlavonisch is gebleven,) zeer weinig met dien van de Rusſen verſchillen, als ook eene verſterking van 60,000 man dapper voetvolk voor deszelfs legermagt.

Doch, zoo als het te voren plagt te gaan, zoo ging het ook naderhand: deze zoo natuurlijk ſchijnende banden, welke *Groot-Rus-*

land met *Klein-Rusland* verbinden, werden door krijg en partijſchappen geweldig van elkander geſcheurd, en die vernieuwde vereeniging en derzelver bevestiging duurden bijkans eene halve eeuw, en kosteden ſtromen van bloed; tot dat eindelijk de regering van *Groot-Rusland*, door hare overmagt, de vrijheden der Kozakken, als ook hunne republikeinſche en militaire conſtitutie vernietigde, en drong aan dit land den gewonen regeringsvorm van het overige gedeelte des Rusſiſchen Rijks met geweld op.

Den 15den Augustus 1657 ſtierf te *Tſchigirin* de Hettman BOGDAN CHMIELNIKI (*). Uit dank-

(*) BOGDAN CHMIELNIKI had te *Kiew* en te *Jaroslaw* bij de Jeſuiten geſtudeerd en was voor den toenmaligen tijd zeker een zeer uitmuntend en beſchaafd man; hij leefde als landman in de *Ukraine*, tot dat door de Poolen zijne bezittingen geplunderd en verbrand en zelfs ook verſcheidene van zijne bloedverwanten vermoord werden. Dit gaf aanleiding, dat hij zich aan het hoofd der verſlagene en op wraak zinnende Kozakken ſtelde. Hij werd Hettman, en voerde tot aan zijnen dood toe beſtendig oorlogen.

Te *Tſchigirin* rigtten de Kozakken ter zijner eere een gedenkteeken op, met het volgende opſchrift: „Hij „was waardig, de eerſte onder de Kozakken te zijn; „moedig, doch voorzichtig, opgeruimd, de waarheid „beminnende, duldde hij voor het algemeene welzijn alle „on-

dankbaarheid verhieven de Kozakken tot zijnen opvolger zijnen zoon GEORGE, die slechts zestien jaar oud was. Toen echter de Russen en de Poolen na verscheidene gevechten door de *Czudnower* en *Hadjatscher* verdragen, de *Ukraine* onder hen verdeelden, ging hij in het jaar 1663 uit verdriet in een klooster te *Corsum*. Na hem werd zijn zwager PAUL TETERA tot Hettman verkoren.

In het jaar 1635 was IWAN SAMUELOWITSCH PROSOROWSKIJ Hettman der Ukrainsche Kozakken, die, met *Rusland* vereenigd, niet alleen met hem zeer dapper tegen de Poolen, maar ook in 1687 tegen de Turken vochten. Doch de opperbevelhebber des Russischen legers, Knees WASSIL WASSILOWITSCH GALLIZIN, toenmalig gunsteling of minnaar van de regentes SOPHIA, poogde zich wegens den mislukten veldtogt, een onvermijdelijk gevolg van zijne slechte ondernemingen en van zijn gebrek aan krijgskunde, door een verraad aan den ouden Hettman te verontschuldigen. Hij slaagde ook in de daad, door het aanzien in hetwelk hij stond, om niet alleen aan het hof van den Czaar

„onaangenaamheden, zonder op dezelve te achten; hij „was de eerste op het slagveld, de laatste op de vlugt."

Czaar, maar ook zelfs bij de Kozakken, dezen ouden onschuldigen man als eenen omgekochten verrader in verdenking te brengen; waarop IWAN SAMUELOWITSCH gevat, van alle zijne waardigheden ontzet, met zijn huisgezin eerst naar *Groot-Rusland*, en later naar *Siberie* vervoerd werd, waar hij ook is gestorven. Hierop werd den 25sten Julij 1687, in tegenwoordigheid van den Russischen Generaal en alle de verzamelde Kozakken; IWAN STEPHANOWITSCH MAZEPPA (den Jesaul of Adjudant van den voorigen goedaardigen Hettman,) die uit eerzucht bijzonder bijgedragen had, denzelven ongelukkig te maken, eenparig tot Hettman der Ukrainsche Kozakken verkoren. Zijne magt en zijn aanzien werden terstond bij het aanvaarden zijner waardigheid bepaald en verminderd, zelfs werden bij de oorkonden tot zijne bevestiging, verscheidene artikelen, tot waarborg der getrouwheid van de Kozakken, bijgevoegd en wederzijds beëdigd. Aldus beperkte men van tijd tot tijd de voorregten der Ukrainsche Kozakken, tot dat zij eindelijk met de overige lijfeigenen van het Russische rijk gelijk stonden.

MAZEPPA bevestigde de stad *Samara* als eene wapen- en verdedigingsplaats tegen de *Krim*,

en

en diende met bijzonder vele onderfcheiding in den oorlog tegen de Turken, die van 1695 tot aan den vrede van 1699 plaats had. PETER DE GROOTE waardeerde hem zeer bijzonder daarvoor, en benoemde hem eerst tot Bojaar van het Rusfifche Rijk, en den 30 November 1699 tot Ridder der St. Andries orde (hij was de tweede die het teeken dezer nieuw geftichte orde verkreeg). Het is overbekend dat hij den 28 October 1708 zich te *Zuhorki*, met een gedeelte door zijn aanzien verleide Kozakken, met KAREL den twaalfden, Koning van *Zweden* tegen *Rusland* vereenigde, doch na den verlorenen flag bij *Pultawa*, uit verdriet over zijne te leur gestelde hoop, den 22 September 1709 als vlugteling te *Jasfij* is geftorven.

Ingevolge een bevel van PETER den eerften, moesten de Kozakken den 7 November 1708 te *Gluchow*, den toenmaligen Overfte van *Starodub*, IWAN ILITSCH KOROPADSK tot hun' Hettman verkiezen. Te gelijker tijd vernietigde PETER de eerfte, bijkans alle hunne, zoo dikwerf bevestigde voorregten; gedeeltelijk dewijl hem de ondankbaarheid van den zeventigjarigen MAZEPPA verbitterd had, als ook om dat hij het gevaar doorzag, dat

daaruit zoude ontſtaan, wanneer aan het hoofd van dit oorlogzuchtige volk weder een dusdanig man geplaatst wierde; die hetzelve geheel onafhankelijk en misſchien voor *Rusland* zelf gevaarlijk kon maken.

Naauwelijks was door den vrede te *Nyſtad*, deze langdurige en bloedige oorlog geeindigd, welke bijkans een vierde van eene eeuw het noorden verwoest had, en het tot op dien tijd toe onbekende Rusſiſche Rijk, tot eenen der meest beſlisſende ſtaten van *Europa* had verheven, of PETER, van dien tijd af Keizer van *Rusland*, met den welverdienden naam van den Grooten, liet aan de onſchuldige Kozakken (waarvan ſlechts, zoo als wij boven vermeld hebben, een gering gedeelte aan het verraad van den Hettman MAZEPPA deel had genomen), zijne tot hiertoe opgeſchorte wraak zeer geducht gevoelen. Hij begon daarmede in het jaar 1721, door twaalf duizend Kozakken te gelasten aan het Ladogaſche meer een kanaal te graven, en daar bij dezen moeijelijken arbeid een groot gedeelte hun leven verloor, gaf hij bevel dat het daaraanvolgende jaar 10,000 man daaraan moesten komen werken. Thans behandelde hij de *Ukraine* als een wingewest; hij verbood

bood na den dood van den Hettman SKOROPADSK, in het jaar 1722, de verkiezing van eenen nieuwen Hettman, en rigtte, onder den overste van *Tschernigow*, PAUL POLUTUBOK, eene Russische regering op, welke van nu af aan over de Kozakken een volkomen regterlijk gezag uitoefende, ook zekere belastingen van hen hefte; ja hem was opgedragen de open vallende ambten der Polkowniks en Starschienen met geborene Russen te vervullen.

In den veldtogt tegen de Persianen, moesten de Kozakken op nieuw 10,000 man leveren; ook alle de in geheel *Rusland* toen gewone belastingen, op vaste goederen en neringen betalen. Zij zonden deswegens eene deputatie aan den Keizer, om hem te verzoeken hen te veroorloven weder eenen Hettman te kiezen, en om hem te bidden, overeenkomstig met hunne verdragen, alle nieuw ingevoerde belastingen en overige misbruiken af te schaffen; doch PETER liet deze deputatie eerst naar de vesting, en naderhand op de galeijen te *Reval* brengen, en hunne bezittingen verbeurd verklaren. In het jaar 1723 werd de Veldmaarschalk vorst MICHAEL MICHAILOWITSCH GALLIZIN, (dezelfde, welke

den 28 September 1708, in het gevecht bij *Liesna*, den Zweedschen Generaal LÖWENHAUPT sloeg) uit erkentenis voor zijne aan het Russische Rijk bewezene diensten, tot Gouverneur van de *Ukraine* aangesteld, die echter slechts tot aan den dood van Keizer PETER den Grooten, in bezit dezer waardigheid bleef.

Aan de tweejarige regering van de Keizerin KATHARINA de eerste, waren de Kozakken alleenlijk de vrijlating der, nog in het leven geblevene, gedeputeerden verschuldigd; voor het overige bleven de staatkundige inrigtingen dezelfde.

Doch, tot een bijzonder geluk voor de onderdrukte, en van hunne voorregten zoo zeer beroofde Kozakken, beklom in het jaar 1723 PETER de tweede den Russischen troon. Door eene Ukase van den 16 Junij 1727 herstelde hij den bij verdrag bepaalden regeringsvorm der *Ukraine*.

De Kozakken herkregen weldra, met hunne nu weder erlangde vrijheid, alle veerkracht van hun tot op dien tijd toe onderdrukt nationaal karakter. Zij verhieven op voordragt van het Russische hof, den Overste DANIEL APOSTEL tot hunnen Hettman. Aan hem

hem waren zij voornamelijk de Ukafe van den 22 Augustus 1728 verfchuldigd, welke, het verdrag der onderwerping van CHMIELNIKI tot grondflag hebbende, den geheelen vrijheids- en regeringsvorm der *Ukraine*, breedvoerig vastftelt. PETER de tweede verwierf zich hier door alle de harten van dit dankbaar volk; doch het vroege affterven van dezen jongen Keizer had zeer fpoedig weder nieuwe gevaren en inbreuken ten gevolge voor hunne naauwelijks herftelde voorregten.

In het jaar 1731 moesten 30,000 Kozakken een' wal van aarde, met torens opwerpen, die tusfchen den *Dnepr* en den *Don* tot verdediging tegen de Tartaren moest dienen; ook werd in *Ukraine* eene Dragonder-militie, beftaande in veertien regimenten uit de Odnodworzi of vrije boeren, tot de bewaking van dezen wal opgerigt (*). Na dat op den 17 Januarij van het jaar 1734, de Hettman DANIEL APOSTEL geftorven was, ftond men hun niet toe weder eenen Hettman te

(*) Reeds ten tijde van PETER den eerften, was in de *Ukraine* eene Landmilitie van 6000 man opgerigt, uit welke de Keizerin ANNA, in het jaar 1730 het Ismailowfche garde-regiment van drie Bataillons, en het regiment lijfgarde te paard oprigtte.

te verkiezen, maar men gaf hun eene tusschen-regering van zes leden, waarvan de Lieutenant-Generaal en Overste van de adellijke garde, Vorst ALEXANDER SCHACHOWSKOI, voorzitter werd. Dit nieuwe onwettige gedrag der Russische regering in de *Ukraine* werd door eene Russische bezetting van 70,000 man verzekerd.

Hier op beklom ELIZABETH den Russischen troon, voornamelijk ondersteund door haren gunsteling ALEXANDER RASUMOWSKY, welke de zoon van eenen boer niet verre van *Isoum* in de *Ukraine* was. Waarschijnlijk droegen zijne verzoeken en voorstellen het meeste bij, dat deze Keizerin de wettige regeringsvorm zijns vaderlands andermaal herstelde, en zijnen broeder KIRILL (CYRILLUS) GREGOROWITSCH RASUMOWSKY in het jaar 1751 tot Hettman der *Ukraine* benoemde, die, dewijl *Glucho* eerst kort te voren afgebrand was, het weder opgebouwde *Baturin* tot zijn verblijf verkoos (*).

Doch

(*) *Baturin* is een vlek, hetwelke door den Koning STEPHANUS BATHORI gebouwd, en naar hem is benoemd geworden; het ligt aan de rivier *Sjeim*, 229 wersten van *Kiew*, en 633 wersten van *Moskau*, was de residen-

Doch het geluk van hunne herstelde staatkundige inrigting genoten de Kozakken slechts tot de daaraanvolgende troons-verandering, daar Keizerin KATHARINA de tweede de waardigheid van Hettman geheel en al vernietigde, en in plaats van deze eene regering van acht leden daarstelde. Toen RASUMOWSKY, alhoewel hiertoe genoodzaakt, zijne waardigheid nedergelegd had, was het niet moeijelijk de Ukrainsche Kozakken van hunnen regeringsvorm te berooven (*).

De eerste Gouverneur Generaal ROMANZOW verdeelde de *Ukraine* in drie stedehouderschappen, die, zoo als de overige gedeelten van *Rusland*, alle heffingen en hoofdgeld moes-

dentie der beide Hettmannen PROSOROWSKY en MAZEPPA, en werd in den jare 1708 door PETER den eersten vernield.

(*) RASUMOWSKY was te gelijk Overst-Lieutenant van de Ismailowsche garde; het is bekend dat KATHARINA de tweede den Russischen troon beklom, alleenlijk door zijne hulp en die van dit regiment; doch desniettegenstaande moest hij zijne waardigheid van Hetman nederleggen en werd daarentegen Veldmaarschalk met eene jaarwedde van 72,000 roebels; hij stierf eerst in het jaar 1801 te *Moskau* als Senateur, werkelijk Kamerheer, voorzitter der Akademie van Wetenschappen en Ridder van alle de Russische orden. —

moesten betalen. In het jaar 1784 werden, na de vernietiging van alle onregelmatige krijgsdiensten, uit de Ukrainsche Kozakken tien regelmatig georganiseerde regimenten ruiterij, als ook uit de Pospoliten, of Ukrainsche boeren, een grenadier-regiment opgerigt, welke van de kroon hunne soldij en alle krijgsbehoeften ontvingen. De overige bewoners der *Ukraine* werden echter geene erflieden of lijfeigene van den adel.

Aldus werd de vrije en krijgshaftige inrigting der Ukrainsche Kozakken ten eenenmale opgelost; of echter *Rusland* hierbij gewonnen heeft, en of de diensten van geregelde soldaten, waarvan de meeste gedwongen en misnoegd hunnen pligt vervullen, kunnen opwegen tegen de daden eens vrijen oorlogzuchtigen volks, dat naar eenvoudige krijgs-wetten geregeerd, de Russische regering toegedaan was en aan alle derzelver oorlogen sinds zijne onderwerping, het beslissendste aandeel genomen had, — dit laten wij aan zijne plaats (7).

Tegenwoordig bevat de *Ukraine* na meermalen veranderde aardrijkskundige verdeelingen, de beide Gouvernementen *Tschernigow* en *Nowogorod Swersk*, die nog altijd *Male-Russie* of *Klein-Rusland* genoemd worden;

bui-

buiten deze bevat zij nog het Slobodische Gouvernement *Charkow*, en de Gouvernementen *Kiew* en *Kursk*, welke te zamen de reeds vermelde oppervlakte van 2619 vierkante mijlen beslaan, en eene bevolking van 3,995,000 zielen bevatten.

Van de ontbondene Kozakken der *Ukraine*, bestaan thans nog twee afgescheidene takken, die zich gedurende de oorlogen der Ukrainers met de Poolen van 1586 tot 1654 van hun moedervolk verwijderden, van de westzijde naar de oostelijke zijde van den *Dnepr* verhuisden, en van hunne daar gekozene woonplaatsen ook hunne benaming ontleenen. Deze zijn de beide hier achter volgende:

*

I.

I. *De Charkowsche of Slobodische Kozakken.*

Zij zochten in het jaar 1652 nieuwe woonplaatsen, niet verre van de stad *Belgorod*, aan de oostelijke zijde van den *Dnepr*, alwaar hun de, naar de *Krim* liggende tot nog toe onbewoonde Steppen (alhoewel door de natuur een rijk en gezegend land) tot hun verblijf aangewezen werden. Zij behielden hier hunne vrije krijgshaftige inrigting, en werden zelfs in 1659 door nieuwe aankomelingen vermeerderd. In latere tijden werden zij, zoo wel als de Slobodische Ukrainers naar de landstreken, in eene militie van vijf regimenten Huzaren, genaamd *Charkow*, *Achtirka*, *Sumi*, *Isoum* en *Ostrogorschok* verdeeld. De districten dezer regimenten werden in het jaar 1760 tot een gouvernement, het Slobodisch-Kiewsche, en sedert den 29 September 1780 het Charkowsche genoemd, verheven; ook werd de militie meer geregeld, en het geheel verkreeg eene meer burgerlijke inrigting. De weinige Kozakken, welke in het

het jaar 1788 onder deze militie niet gerekend waren, behielden wel hunne landerijen, doch zij moesten ſedert dien tijd belastingen betalen, zich zelven hunne paarden aanſchaffen, en zich volgens de voorſchriften gewapend en gekleed houden. Slechts in oorlogstijden en op togten ontvangen zij, gelijk de andere Kozakken, ſoldij, onderhoud en rations. Hun getal wordt op omtrent 6383 inwoners van het mannelijk geſlacht begroot, van welke gewoonlijk drie regimenten te veld trekken.

II.

II. *De voormalige Saporoger of tegenwoordige Tschorno-Morskische, hetwelk zeggen wil de Kozakken van de Zwarte Zee.*

Toen deze zich van de Ukrainsche Kozakken verwijderd hadden, verkozen zij hunne verblijfsplaatsen aan de zuidelijke grenzen van de *Ukraine*, aan de uitwatering van den *Dnepr* in de Zwarte Zee. Zij waren de jongste, en toomelooste der geheele natie, leefden zonder vrouwen, dewijl een bestendige kleine oorlog het doeleinde van hunne gezelschappelijke vereeniging uitmaakte, die geheel en al demokratisch was; omdat elk Kozak gelijke regten had.

Hun ontstaan aan den mond van de rivier de *Dnepr* leidt men op de volgende wijze af. Toen namelijk bij de menigvuldige oorlogen met *Polen*, de, ter bewaking op de eilanden in den *Dnepr* afgezondene Ukrainsche Kozakken niet waren afgelost geworden, vermeent men dat dezelve zich op het eiland *Mikitina* (*) eene *Setscha* gebouwd hebben, en daar

(*) Het eiland *Mikitina* ligt dertig wersten van het ei-

daar het den wachthoudenden verboden was eenige vrouwen of kinderen op het eiland medetenemen, zouden zij zich den echteloozen ſtaat als eene wet opgelegd, nimmer hunne Setſcha verlaten, zich in het begin der zeventiende eeuw geheel aan hunnen ſtam onttrokken hebben, en zouden zelfs ook geheel vergeten geworden zijn, toen in het jaar 1654 de andere Ukrainſche Kozakken zich vrijwillig aan *Rusland* onderwierpen.

Allengskens verſpreidden de Saporogers zich tot aan den *Bug*, en vormden eenen eigenen krijgshaftigen ſtaat, waarvan het hoofd een willekeurig, door hun verkozen Koſchowoi Attaman was (*). Hun hoofdplaats was eene Setſcha of een verſchanst leger; en alhoewel rondzwervende, bleven zij nogtans altijd aan de watervallen van den *Dnepr* wonen, van welke zij ook hunnen naam ontleenden, dewijl in de Rusſiſche taal *Sa*, over beteekent, en *Porogi*, de watervallen.

Hun zedelijk karakter beantwoordde natuurlijk

eiland *Tomahowka*, en 110 wersten van het eiland *Chortizi*.

(*) Kosch beteekent in het Tartaarſche een leger, en dus Koſchewoi Attaman, de bevelhebber over een leger.

lijk geheel aan hunne levenswijze en inrigting; want zij hadden alle de deugden en ondeugden van een vrij, van krijg en roof levend volk. Zij waren dapper en woest, gastvrij en roofzuchtig, werkzaam en matig op hunne togten, daar en tegen lui en brassend in hunne woningen. Hunne Setscha bestond, uit vele zonder orde zamenhangende houten, dikwerf ook slechts van aarde opgeworpene hutten, welke laatste naar tegenwoordige Russische Semlienken geleken, die met huizen slechts weinig gelijkheid hebben (*).

Een

(*) Om eene Semlienke of aarden hut te bouwen, moet men voor eerst eenen meer langen, dan breden, een langwerpig vierkant uitmakende en eene diepte van acht tot tien voet hebbenden, kuil graven, van welke de uitgegravene aarde zorgvuldig op drie zijden geworpen wordt. Als nu de wanden en de vloer van dezen kelder effen gemaakt zijn, wordt tot deszelfs uitgang een trap gemaakt; als dan legt men zeven of acht staken dwars over den uitgegravenen kelder; op dezelve worden weder, doch zoo digt als mogelijk, takken van boomen met hun rijs, en eindelijk de aarde, die men om dit hol te graven uitgeworpen heeft, gelegd, en men geeft aan deze aarde den vorm van eenen grafheuvel, van boven schuins toeloopende, ten einde dat geen water in deze aardenhut kunne dringen, maar wel op beide zijden kunne afloopen.

Slechts

Een aarden wal, van eene matige hoogte, omringde deze dorpen, en was toereikend tot beveiliging der bewoners, die hunne verdediging, gelijk de Spartanen, in zich zelven zochten. Het getal dier hutten, beliep gewoonlijk vier honderd, waarvan elke veertig tot vijftig Kozakken bevattede, wordende echter gedurende den zomer op zijn hoogst door twee man bewoond. Buiten en behalve deze verblijfplaatsen, groeven zij des winters voorraadschuren in de aarde, welke door hun *Zimnowikij* of winterwoningen genoemd worden.

De *Setscha* was in 38 *Kurenen* (*) of kwartieren verdeeld, van welk ieder eenen bijzonderen naam had, en uit welke later even zoo vele regimenten ontstonden; want offschoon in nieuwere tijden, bij de altijd zeld-

Slechts door middel van deze hutten, was het den Russen doenlijk, de vesting *Oczakow* in het midden van den winter te belegeren, en dezelve bij eenen strengen aanhoudenden vorst, en eene buitengewone koude, te vermeesteren.

(*) *Kurit* in de Russische taal is te zeggen rooken of branden; diensvolgens zoude *kurene* waarschijnlijk wel haardsteeden kunnen beteekenen.

zeldzamer invallen der Tartaren nog vele Saporogers, buiten de *Setscha*, aan den oever van de rivier vaste woningen opbouwden, daar landbouw en veeteelt dreven, bleven zij nog altijd tot eene der 38 *Kurenen* behooren.

Elke *Kurenь* had eenen Kurenoi Attaman, die voor alles, zelfs voor hare huisselijke betrekkingen, ja zelfs voor haren onderhoud vaderlijk zorg droeg. Uit deze Kurenois Attamans, werd de Kosschewoi Attaman, of hun veldoverste verkoren, die van tijd tot tijd eene *Roda* of algemeene volksverzameling beleggen konde.

Gelijk als alle de andere oostersche volkeren, hielden de Saporoger Kozakken veel van schoone wapenen. De hunne bestonden, in eene piek, eene sabel, eenen dolk en een mes. Paarden van het Tartaársche ras, uitmuntend door onvermoeidheid en vlugheid, bezat een ieder wel vijftig tot honderd stuks; zij werden in *dambunen* of in met hagen omringdè grootè kampen, of beslotene weiden, gehouden.

De geschiedenis maakt voor de eerste maal gewag van de Saporoger Kozakken, in den oorlog, gedurende welken de Turken in

het

het jaar 1596 tot naar *Astrakan* doordrongen, werwaarts Czaar IWAN de tweede, onder het bevel van den Vorst MICHAELIS WISCHNEWSKOI uit *Tscherkaszi* aan den *Dnepr* 5000 Saporoger Kozakken afzond, welke, vereenigd met de Kozakken van den *Don*, de Turken zoo te water als te lande, sloegen, en zich na den vrede aan den *Don* vestigden.

In het jaar 1604 sloegen zich de Saporoger Kozakken tot de partij van den eersten valschen DEMETRIUS. Toen later hun getal zich tot op 40,000 strijdbare mannen vermeerderd had, bewoonden zij de schoone en zeer uitgestrekte landstreek tusschen de stad *Orel* en de rivier de *Bug*, en van daar langs de oude verschansing tot naar *Bachmuth*. Hunne staatkundige inrigting werd bij den vrede van *Andrussow*, den 30 Januarij 1667 van de Turken, Poolen en Russen bekrachtigd.

In het jaar 1709 liet PETER de groote hunne *Setscha* verwoesten, dewijl 8000 Saporoger Kozakken, onder hunnen Koschewoi Attaman HORRODENSKY, aan den opstand van den Ukrainschen Hettman MAZEPPA tegen hem hadden deel genomen. Zij werden echter

ter in het jaar 1737 weder als Rusfifche vazallen of leenmannen aangenomen; doch hunne nieuwe trouweloosheid en tegenkantingen, in den veldtogt van *Rusland* tegen de Turken, die in 1774 voorviel, als ook de beduchtheid voor eenen opftand, gaf aanleiding aan de Keizerin KATHARINA de tweede, om dezen kleinen Spartaanfchen ftaat geheel en al te vernietigen. Het land werd tot de omkreits van het Ekatarinoslawfche gouvernement getrokken (8); flechts een zeer gering gedeelte der bewoners fchikte zich tot burgerlijke handteringen of bedrijven; de meeste van hen vervoegden zich bij de Tartaren en Turken, of zwerven op de grenzen rond.

In het jaar 1788 in den jongften Turkfchen oorlog, hebben de getrouwe of te rug geblevene Saporóger Kozakken, tot welke eene aanzienlijke menigte der ontwekene te rug gekeerd was, het Rusfifche gouvernement, zoo wel te water als te land, belangrijke diensten bewezen, waarvoor de Keizerin KATHARINA de tweede, om hen te belonen, hun door eene Ukafe van den 30 Junij 1792, het fchiereiland *Taman*, en al het land, hetwelk tusfchen de rivier *Kuban* en den *Ik*,

tot

tot aan de *Uit Labinske Krepost* (of vesting) gelegen is, tot hunne verblijfplaats toestond. Zij gaf hun te gelijk eene behoorlijke staatkundige inrigting, noemde hen de Tschornomo-Morskische, of Kozakken van de Zwarte Zee, en vertrouwde hun de bewaking der nog onbezette, door den vrede van *Kutschuk Kainardschi* bepaalde grenzen, tegen de Turken.

Tegenwoordig bewonen zij een gedeelte van den *Kuban*, bestaande in eene oppervlakte van omstreeks 1017 vierkante mijlen, welke ten oosten grenst aan het gouvernement van *Astrakan*, ten zuiden aan den regter oever van den *Kuban*, ten westen aan de *Fanegorie*, en den oostelijken oever der Zwarte Zee, en ten noorden aan het land der Donsche Kozakken, van welke zij door de rivier *Manitsch* afgescheiden zijn, grenst. Zij hebben zich op nieuw zeer aanzienlijk vermeerderd; hun getal bedraagt thans wel 25,000 strijdbare mannen, waarvan omtrend 15,000 ten velde kunnen trekken; echter bezetten zij gewoonlijk in vredes tijden slechts met zes regimenten de kusten der Zwarte Zee, en de alreeds gemelde grenzen van den *Dniester*.

Die gene, welke in de *Kuban* huisvesten, hebben zich geheel en al naar de wijze der Donsche Kozakken ingerigt, en zich gelijk deze aan de ſtroomen, Stanitzen gebouwd, zij houden zich met den landbouw en met tuinarbeid bezig.

B. *De tweede hoofdtak der Kozakken van het Rusſiſche Rijk, zijn die van den Don.*

Hunnen naam ontleenen zij van de omſtreeken van de rivier den *Don*, die zij ſinds hunnen oorſprong bewoond hebben; grootendeels ſtammen zij van de Groot- of Nowogrodiſche Rusſen af.

Reeds in de negende eeuw, was een land *Kaſachia* bekend, dat tusſchen de Zwarte- en Kaspiſche Zeeën, aan den voet van het Kaukaſiſche gebergte gelegen is, en thans *Kabarda* genoemd wordt, en van de Berg-Cirkasſiërs (of Tſcherkasſen) (in de Rusſiſche taal *Gorskie Czerkasſi*) (*) bewoond wordt. Ook werden ten tijde van den heertogt, dien de Grootvorſtin OLGA, (in het jaar 948 tegen de Drulen (†) ondernam,

(*) In het gebergte van *Opper-Kubarda* is een berg voornamelijk merkwaardig, doordien uit denzelfden bron drie wellen ontſpringen, die verder weg drie belangrijke rivieren worden. De eene namenlijk is de *Kuban*, de tweede de *Terek*, die zich in de Kaspiſche Zee ontlast, en de derde de *Kuma*, die zich in de nabijheid der Kaspiſche Zee in een moeras verliest.

(†) De Grootvorſtin OLGA, was de Gemalin van den

nam, de zoomen van den *Don* reeds door een volk *Kosagi* bewoond; hetwelk in het jaar 1021 door MISTISLAW, eenen zoon van WLADIMIR den eersten, of den grooten, beoorloogd, en tot aan den *Kaukazus* onderworpen werd; met dit onderworpen volk vereenigd, verklaarde de overwinnaar in 1023 aan zijnen broeder, den Czaar van *Jaroslaw*, den oorlog.

De Russische jaarboeken maken in den jare 1462, ten tijde van den Czaar IWAN den eersten, bijgenoemd de zegevierende, reeds gewag van drie gescheurde Kozakkenstammen, als de Ordenskische, Asowsche en Methorische, welke deze Czaar gezamenlijk naar den *Don* verplaatste, en hunne voormalige woonplaatsen aan de Nogaïsche Tartaren overliet.

Van deze, en van de zich in latere tijden hier gevestigd hebbende Ukrainsche Kozakken, stammen de tegenwoordige Donsche Kozakken af, welke weldra eenen zeer aanzienlijken staat vorm-

den Czaar WLADIMIR den grooten; zij nam wraak over haren Gemaal aan de Drulen, een volk dat hem in 1015 gedood had, waarna zij een verbond met den Griekschen Keizer floot, en onder den naam van HELENA gedoopt werd.

vormden. Want, om zich aan de, omstreeks dien tijd, in *Rusland* ingevoerde lijfeigenschap te onttrekken, en daarvoor liever aan de verrijkende stroperijen der Kozakken deel te nemen, kwam bijkans uit alle Russische Provincien, een groot aantal krijgszuchtige en moedige jongelingen zich bij hen voegen; buiten dien keerden ook zeer aanzienlijke benden van uitgewekene Tartaren naar hunne vroegere woonplaatsen te rug.

Gelijk bekend is, was in voormalige tijden, de oever van de rivier de *Don*, de grenslijn tusschen *Rusland* en de Aziatische volkeren, welke laatsten met het Russische rijk in eene voortdurende vijandschap leefden, en onafgebrokene kleine oorlogen met hetzelve voerden. Dit moest dus natuurlijk voor de bewoners van den *Don*, die buiten dien de roofzuchtige invallen der Tartaren moesten tegengaan, eene geheel krijgshaftige inrigting te weeg brengen; te meer, dewijl de bijstand van *Rusland* te zeer verwijderd was, en zij zelven door de regering als eenen voormuur tegen de Turken en Tartaren beschouwd werden. Uit hoofde van dezen grooten afstand, leefden zij bijkans geheel onafhankelijk onder eenen, uit hun midden verkozenen Attaman; bij eene plotselijke aanna-

nadering van den vijand, verzamelden zij zich in onderſcheidene hoopen, die, volgens de te zamen liggende bezittingen, van zelven ontſtonden, later Polks of Pulks dat is regimenten genoemd, en door den dapperſten als Polkownik of Overſte aangevoerd werden.

Gewoonte en verknochtheid boeiden dit eenvoudige volk aan de Rusſiſche regering, welker oppergezag zij ſedert het jaar 1021, en te allen tijde erkend hebben. Zij betaalden niet alleen gewillig hunne ſchattingen, maar gaven ook altijd tot de oorlogen, die *Rusland* voerde, zoodra zulks van hem gevorderd werd de verlangde Pulks. Het eerſte voorbeeld van dien aard levert ons de geſchiedenis van *Rusland* op, toen in 1579, wel 3000 Donſche Kozakken bij het leger van den Czaar IWAN WASSILIWITSCH, in den veldtogt in *Lijfland*, tegenwoordig waren.

Reeds in 1570, gelijktijdig met de eerſte bezitneming der eerſte Ukrainſche- of Saporogiſche Kozakken, ſtichtten zij op eenen afſtand van omtrent zestig wersten van de Turkſche vesting *Azof*, en weinige mijlen boven den mond van den *Don*, de ſtad en vesting *Tſcherkask*, (naar de Ukrainſche ſtad *Tſcherkasſi* aan den *Dnepr* alzoo vernoemd) wier lig-

ligging de natuur, zonder medewerking van de kunst, door hare ongenaakbare omgevingen van wateren en moerasfen, tot eene verdedigings- of wapenplaats fchijnt beftemd te hebben. Deze vesting werd tevens de bergplaats der rijkdommen van dit volk.

De gelukkige oorlogen, die *Rusland* in latere tijden tegen de Turken voerde, breidden deszelfs grenzen verre buiten de eerfte woonplaatfen der Donfche Kozakken uit, voor wier ftaatkundige inrigting echter de onderwerping der Krimfche Tartaren allezins eene zeer beflisfende zaak werd; want toen de Tartaren zeer verre in groote woestijnen te rug gedreven waren, niet meer zoo gemakkelijk, als tot dus verre, de, ook bij eene geringe bebouwing, bloeijende en vruchtbare oevers van den *Don* (9) konden verwoesten, bezettede ook flechts een gedeelte hunner bewoners de grenzen. Deze meer vreedzame houding bragt voor de Kozakken van den *Don* eenen veel verbeterden landbouw en eenen vermeerderden welftand, die beide altijd den vrede vergezellen, voort, echter zonder hun den oorlogzuchtigen aard en de eenvoudige zeden te ontnemen, die hen nog heden kenfchetfen.

In

duizende, als er honderde waren, geschat werden.

In het jaar 1604, namen de Kozakken onder het bestuur van hunnen Hettman KORELA, de partij van den eersten valschen DEMETRIUS die bij hen gevlugt was, en veroverden voor hem de stad *Kromi*; doch toen de Czaar GUDONOW een leger tegen hen deed aanrukken, werden zij geheel geslagen, en moesten ook de stad *Kromi* weder ontruimen.

Na de verovering van *Siberie*, in het jaar 1594, is in de geschiedenis der Donsche Kozakken onwedersprekelijk wel het meest belangrijke de omwenteling van het jaar 1670, die onder de regering van den Czaar ALEXEI MICHAILOWITSCH bij hen plaats vond. Een Donsche Kozak, STENKO RAZIN genaamd, verzamelde op de *Kamischinka* eene rooverbende, plunderde en verbrandde de vreedzame woningen aan den oever der *Wolga* gelegen, en pleegde de afgrijselijkste gruwelen; hij veroverde *Gurjew*, versloeg de, op verscheidene tijden, tegen hem gezondene Russische corpsen, die onder het bevel van STOLNIKO SUOTZOW en SIVEROF tegen hem uitgezonden waren, bemagtigde *Jaizkoi*, en vereenigde zich aldaar met nog eene andere rooverbende, die door

een'

een Sergei, bijgenaamd de *Kriwoy*, of de scheele, aangevoerd werden; met elkander vereënigd, sloegen zij de tegen hen ten strijde getrokkene Strelitzen, namen vele vaartuigen op de *Wolga* weg, overweldigden de stad *Razin*, uit welke zij vervolgens zeerooverijen op de Kaspische Zee pleegden, en moordeden en brandden op het Persische grondgebied. In het jaar 1670 veroverde STENKO RAZIN, de beide steden *Zarizin* en *Tschernoijar*, zegevierde over een Russisch heer, onder bevel van IWAN LOPATIN, en overmeesterde eindelijk ook, alhoewel ondersteund door het verraad van de bezetting, de stad *Astrakan*, alwaar hij zich tot Koning wilde verheffen.

Doch in de maand Augustus van het jaar 1673 zond de Czaar ALEXEI MICHAILOWITSCH één aanzienlijk leger, onder het bevel van den Generaal IWAN BOGDANOWIZ MILOSLAFSKY, tegen deze muiters, en deze veldoverste versloeg hen op eene beslissende wijze, en hernam den 27sten November de stad *Astrakan*. Hierop werden deze muiters op nieuw door den Vorst DOLGORUKY geslagen, die tevens ook zoo gelukkig was STENKO RAZIN gevangen te nemen, welke dadelijk naar *Moskau* opgezonden werd, en daar de straf zijner mis-

ßaden ontving; met zijnen dood was ook deze Revolutie der Kozakken geëindigd.

In het jaar 1715 had een tweede, hoewel minder belangrijk oproer aan den *Don* plaats, onder de aanvoering van den Kozak BULAWIE, waartoe een bevel van de Russische regering aanleiding had gegeven. Dezelve begeerde de uitlevering van verscheidene naar de Kozakken ontvlogte Russen, waartegen men zich hardnekkig verzettede. Het kwam zelfs tot eenen volledigen strijd; de Kozakken zagen hunne edelmoedige opoffering, voor de, onder hen zich nedergezet hebbende, vreemdelingen daardoor beloond, dat een Russisch korps onder het geleide van een Knees DOLGORUKY, door hen geslagen werd. Bij dit oproer hadden echter meer dan 7000 Donsche Kozakken hun leven verloren.

In het jaar 1705 zochten de Strelitzen, die in *Astrakan* oproerig geworden waren, bij de Donsche Kozakken hulp en ondersteuning, doch hunne afgezanten werden door den toenmaligen Hetman LUKIJAN MAKSIMOW, in boeijen geklonken en naar *Moskau* opgezonden.

In latere tijden maken de jaarboeken van dit volk bijzondere melding van hunnen Hetman DANIEL JEFREMOW, die door belangrijke

aan

aan *Rusland* bewezene diensten zeer schitterend heeft uitgemunt. Deze man, die met eene bijzondere dapperheid de grootste milddadigheid vereenigde, verwierf zich aanzien liefde en verknochtheid, inzonderheid daardoor dat hij zijne jaarlijksche inkomsten, uit meer dan 100,000 roebels bestaande, gemeenlijk met zijne krijgsgezellen deelde.

Thans bewonen de Donsche Kozakken de vlakten aan den *Don* (*), van *Parolowsk* tot aan *Tscherkask*, of wel tot aan de Azofsche zee, welke streek land na hunnen laatsten opstand wel is kleiner geworden, maar thans nog eene oppervlakte van 3611 vierkante mijlen bevat. Men noemt hetzelve het land der Donsche Kozakken, en rekent het wel bij het Russische rijk in Europa, doch geenzins tot een van deszelfs gouvernementen. Ten oosten belend het aan *Astrakan* en *Saratow*, ten westen aan *Nieuw Rusland* en *Woronesoh*; ten zuiden aan *Astrakan* en het grond-

(*) De *Don*, door onze voorouders ook *Tanais* genoemd, ontstaat in het gouvernement *Tula*, uit de Zee *Iwanowskoy*, en stort zich, na eenen loop van honderd wersten afgelegd te hebben, door verscheidene monden in het Azofsche meer.

grondgebied der Kozakken aan de Zwarte Zee en aan den *Kuban*, zoo als hetzelve ten noorden aan *Woronesch* en *Saratow* is grenzende. De *Don* loopt voorts door vlakten zonder boomgewassen, en verdeelt dit land in westelijke en oostelijke landschappen, die weder door de rivieren de *Donez*, de *Redwiza*, de *Choper*, en de *Busulusk* bevochtigd worden, aan wier oevers de Kozakken huisvesten.

De tegenwoordige inrigting der Donsche Kozakken is nog even zoo eenvoudig als voorheen. Zij hebben eene soort van republikeinschen regeringsvorm en aan het hoofd van dien eenen door hen zelven verkozenen Attaman, wiens voormalig gezag wel is waar zeer besnoeid is, maar die desniettegenstaande, buiten deszelfs waardigheid ten tijde van oorlog (als de dapperste onder de Kozakken) ook thans in vredestijden meer Regent dan Gouverneur van het land is, daar zijn aanzien voornamelijk op de erkenning van zijne persoonlijke verdiensten steunt, die allezins het krachtdadigste middel tot de beheersching der menigte zijn; zoo is dus ook de liefde voor hem en de verknochtheid van het volk aan zijnen persoon buitengemeen.

De

De tegenwoordige Attaman is de Generaal der ruiterij MATHEI IWANITSCH PLATOW, ridder der St. Alexander en St. Wladimir orde van de eerste klasse, der St. George orde van de tweede klasse, als ook der Pruissische orden van den zwarten en rooden Adelaar, een inboorling, die gemeen Kozak was. De teekens zijner waardigheid bestaan in eenen rood overtrokkenen standaard en een kommandostaf (Bulawa), die hem gedurig nagedragen worden, en hem in het leger en bij het gevecht kenbaar doen zijn. Hij resideert te *Tscherkask*, dat op een laag en ongezond eiland ter lengte van vijftig, en ter breedte van twintig wersten ligt, en hetwelk door eenen arm van den *Don*, *Aksai* genoemd, gevormd wordt. Hetzelve is de voornaamste *Stanitza*, en de wapenplaats der Kozakken; het bestaat in 1900 houten huizen, die meestal uit hoofde der gestadige overstroomingen, waaraan dit eiland blootgesteld is, op palen gebouwd zijn; buiten deze zijn er nog zestien steenen huizen, onder welke een tuighuis is. Het getal der inwoners kan men op 10,000 zielen schatten. Buiten de vestingwerken liggen er elf Stanitzen, die in omtrent 1000 huizen nabij 4800 menschen bevatten. De afstand

 van

van *Petersburg* bedraagt 1947, die van *Moskau* 1247 wersten.

Alle de bewoners van dit land zijn eigenlijk gezegd geborene soldaten, tot den dienst verpligt, en maken dus eene algemeene land-militie uit, dewelke, daar de natuur in deze gewesten de fokkerij der paarden en derzelver onderhoud, door eenen buitengewonen weeligen groei van het gras op onmetelijke weideplaatsen gemakkelijk maakt, of welligt ook, daar het eene gewoonte bij hunne aangrenzende, gelijk bij alle de oostersche volkeren is, bij uitsluiting alleenlijk als ligte ruiters oorlog te voeren, haren dienst te paard verrigt. Niemand hunner onttrekt zich aan den krijgsdienst, dewijl dit eene algemeene verachting ten gevolge zoude hebben.

Den Hettman te gehoorzamen, en den Standaard in den krijg of op het slagveld niet lafhartig te verlaten, dit zijn de voornaamste wetten, die door liefde voor het vaderland, door het vaste vertrouwen op het geluk hunner wapenen, doch bijzonder door het zuiver onbevlekte geloof aan het Opperwezen en eene bestemming, geheiligd worden. De lafhartige eerlooze wordt door het

ver-

verlies van zijn eigendom, en van zijne aanspraak op eenige erfenis gestraft. Buiten dat is de achting voor hunne ouders, en over het algemeen voor bejaarde lieden, gelijk in het aartsvaderlijke leven, waarmede hunne republikeinsche regeringsvorm zoo veel gelijkenis heeft, hunne eerste en voornaamste verpligting, die men naast de denkbeelden van God, de onbepaalde gehoorzaamheid aan den Hetman, en de pligten als soldaat, den kinderen zeer bijzonder tracht in te prenten.

Zelfs in vredestijden, blijven alle mannelijke bewoners van dit land tot den hoogsten ouderdom als soldaten in hunne vast bepaalde Polks verdeeld, (dewijl de grijsaards met bijzondere uitzondering behandeld worden) en, in gevolge van hunnen reeds vermelden oorsprong, dienen niet alleen geheele huisgezinnen, maar ook de naaste bloedverwanten gewoonlijk te zamen in eenen en denzelfden Polk, hetwelk natuurlijker wijze de eendragt, en bij den zekeren onderlingen bijstand in gevaren, den grootsten moed te weeg brengt. Elke Kozak is bewust, wanneer hij tot eenen veldtogt opontboden wordt, dat hij zich in zijne kerk, alwaar de gewoone vergadering van het distrikt is, moet stellen, en

kent zoo wel zijnen door hem zelven mede verkozenen Polkownik als ook zijnen Sotnik.

De tegenwoordige Polks der Kozakken bestaan ieder uit vijf Sotnen, elke van honderd ruiters. Iedere Sotne voert eenen Standaard of een vaandel, gewoonlijk met het beeldtenis van eenen beschermheiligen, of met een wapen versierd, welke door den oudsten en eerwaardigsten Kozak als een teeken van uitzondering gedragen wordt. Buiten den Sotnik is bij elke Sotne slechts nog een officier, Pietdesätnik (of een over vijftig man gestelde). Daarentegen is over elke tien man een Desätnik of Urednik, (zoo veel als een onderofficier) gesteld. Tot elke Polk behoort een Jesfaul of Adjudant, die den rang van Majoor heeft. Meerdere Polks Kozakken of een korps, wordt door een Woiskowoi Attaman gekommandeerd, die den rang eens Generaals heeft.

Zoo als bekend is, doen de Kozakken in plaats van belastingen te betalen, den krijgsdienst zoo wel binnen als buiten het Russische rijk; zij schaffen zich daar voor paard, wapenen en kleeding aan. Slechts ten tijde van oorlog ontvangen zij, gelijk de overige Russische troepen soldij, (10) doch zijn des-

niet-

niettegenstaande, door hun vrij rondzwerven, voor het land dat het tooneel des oorlogs is, verwoestend, en door hunnen roofzieken aard voor den gevangenen vijand zeer geducht.

De wapenen der Kozakken bestaan uit eene lans of piek, van tien tot twaalf voet lang; dezelve is van onderen met eenen lederen riem vastgemaakt, in welken de ruiter met zijnen regter voet staat; op de hoogte van de borst is zij echter aan eenen knoop vastgemaakt. Buiten deze hebben zij nog eene sabel en een vuurroer of verscheidene pistolen. Doch alle deze wapenen vindt men niet bij elken Kozak, maar wel bepaaldelijk de piek en de sabel; deze wapenen zijn in de familien erfelijk, en meest al op den vijand veroverd (11).

De nationale kleur der Donsche Kozakken is blaauw. Zij dragen een zeer kort buisje, lange wijde broeken, om het lijf eenen breeden zwart-lederen gordel, en wanneer zij parade maken, een hooge muts van zwarte lammeren-vacht, met eenen witten pluimbosch, ook aan eenen zwarten riem hangt eene kleine patroontasch voor twaalf patronen geschikt. De paarden der Kozakken zijn voor-

treffelijk, want alhoewel dezelve klein en mager zijn, zoo zijn ze echter tegen vermoeijenissen gehard en duurzaam. Bij eenen krijgstogt heeft elk Kozak ten minste twee paarden, die hij afwisselend gebruikt. De zadel bestaat uit eenen houten boom, die op eene vilten deken ligt; de stijgbeugels zijn met breede riemen aan dezen bodem vastgehecht, en gewoonlijk hangen aan weerskanten van den zadel nog groote lederen platen, welke met schilderijen van olieverw versierd zijn. Boven op ligt een kussen van leder, of van laken, in hetwelk, gedurende den oorlog, de kleedingstukken de geheele rijkdom van den Kozak zich bevinden. Het geheele zadeltuig wordt met een boven-singel vastgemaakt.

De Donsche Kozakken worden tegenwoordig op 260,000 mannen geschat, eene bevolking die in geene evenredigheid met het door hen bewoond gebied staat; dezelve wordt voornamelijk verhinderd door den niet bebouwden bodem, en door gebrek aan hout en goed water. Gewoonlijk houden de Donsche Kozakken tachtig regimenten marschvaardig; evenwel kunnen zij in een oogenblik van gevaar, en met eenige inspanning om-

omtrent 1140 officieren, met 66000 man, die alle boven de zeventien jaren oud zijn, te veld brengen. Zij bezitten reeds eene voortreffelijke rijdende artillerie, tirailleurs ook reeds te voet, en hebben in de laatste oorlogen bijzonder door hunne waakzaamheid op de voorposten uitgemunt. Zij zijn onvermoeid in het afmatten van den vijand, en door hunne behendigheid en vlugheid zeer geschikt en bruikbaar tot het opligten van vijandelijke posten en piketten, als ook om te verkennen, en om de bosschen te doorzoeken. Gedurig werkzaam, verwijderen zij zich dikwerf, doch keeren even zoo snel weder te rug; de vijandelijke voorposten tergen en verontrusten zij gestadig. Hun aanval geschiedt doorgaans in verdeelde kleine hoopen, die den vijand op zijne flanken trachten te omgaan, met een luidruchtig geschreeuw, en met gevelde lansen, in vollen ren. Gelukt het hun, door dezen woedenden aanval, den vijand uit een te drijven, dan bedienen zij zich van hunne sabels en pistolen, tot volkomene nederlaag van denzelven; zoo zij echter tegenstand en geene hoop tot indringen vinden, verspreiden zij zich uit elkander, en vlieden spoodig

te

te rug, tot eene bestemde verzamelplaats. Doch voornamelijk zijn zij voor den vliedenden vijand door hunne vaardigheid en wijze van vervolgen bijzonder gevaarlijk, dewijl het denzelven als dan onmogelijk wordt, zich weder te verzamelen. Een onverwachte tegenstand maakt ook de Kozakken niet moedeloos; doch zij moeten niet op vijandelijk geschut stoten, voor hetwelk zij gewoonlijk te rug trekken.

De Kozakken hebben de bijzondere gaaf zich in de verste, hun geheel en al onbekende gewesten oogenbliklijk te regt te kunnen vinden; zij zijn overal spoedig te huis. Hunne zintuigen zijn voortreffelijk geoefend, zij kunnen even zoo ver zien als scherp hooren, en bespeuren, als het ware, bij de reuk den vijand, of de aannadering van eenig mensch of gedierte. Waarschijnlijk is het de eenzaamheid en de stilte der groote onbevolkte, door hen bewoonde vlakten, welke hunne zintuigen zoo zeer scherpt. Daarbij is hun ligchaam meestal wel gemaakt, tegen ongemakken gehard, en kan de grootste vermoeijenissen verdragen.

Gedurende den vredestijd leven zij alleenlijk van de inkomsten hunner landerijen, en de-

deze verschaffen hun niet alleen een toereikend bestaan, maar maken ook dat vele onder hen zeer wel gesteld en gegoed zijn. De Donsche Kozakken leggen zich bijzonder toe op den landbouw, de veeteelt, en hebben het zelfs reeds tamelijk ver met het teelen van den wijnstok gebragt. De veeteelt, die door wijduitgestrekte en gezonde weilanden en door den korten winter zeer bevorderd wordt, is hun grootste rijkdom en belangrijkste neeringstak. De rijken hebben in de steppen aan, menigwerf zeer ver afgelegene, wateren, *Chutori* of vee-boerderijen en woningen voor hunne herders, in welker omstreken het vee graast, en in welke hetzelve gedurende den winter gevoed wordt.

De Donsche Kozakken onderscheiden zich van de Russen niet alleen door andere zeden en gebruiken, maar ook door meerdere ruwheid en woestheid, welke waarschijnlijk nog altijd een gevolg is van hunnen oorsprong, en nog in zwang zijnde nomadische of omzwervende levenswijze; doch zijn zij behendige en onverschrokkene, matige en vrolijke lieden, welke aan de genoegens der liefde, aan den drank, aan den dans en aan het gezang meestal hartstogtelijk overgegeven zijn, en

om

om deze te kunnen bevredigen, ook het geld bijzonder op prijs stellen. Edoch getrouwheid, dankbaarheid en ware vriendschap onderling, zijn hunne even zoo prijswaardige deugden, die door elken waarnemer bemerkt, en door de algemeene ondervinding bevestigd zijn.

De vrouwen zijn zeer braaf, want in hunne woningen heerscht orde, zindelijkheid en spaarzaamheid; zij bezorgen bij de gedurige afwezendheid hunner mannen, de veeteelt, den akkerbouw en het tuinwerk, als ook het spinnen, weven en bleeken.

De woningen der Kozakken zijn kleine huizen, zeer zwak betimmerd, met witte bestrekene leemmuren, en slechts met het allernoodwendigste huisraad voorzien (12). In de woonkamer ontmoet men, gelijk bij alle Russen de huisgoden, en hunne wapenen aan den wand opgehangen, en men vindt altijd op de tafel, brood, kaas en zout, de zinnebeelden of merkteekenen der gastvrijheid, gereed staande (13). De woonplaatsen, Stanitzen genoemd, zijn versterkte dorpen; vele onder dezelve zijn groot en uitgestrekt, en uit hoofde van het betere water, en de meer bebouwde landerijen, aan de rivieren of beeken

ge-

gelegen. Reeds telt men 111 zoodanige plaatſen, van welke iedere tusſchen 50 en 200 huizen, in regelregte, ongeplaveide ſtraten geſchaard, en een of twee houten, doch zelden eene ſteenen, Kerk bevat. De vestingwerken beſtaan ſlechts uit eene geringe niet bekleede gracht en eenen aarden wal. Behalve de verdeeling der Stanitzen naar regimenten, worden de Donſche Kozakken, ook ten aanzien van de aardrijkskundige ligging, nog naar de rivieren, aan welke de Stanitzen gelegen zijn, verdeeld; zoo als die aan den *Don*, aan de *Medwitza*, aan den *Choper*, de *Buſulusk*, en aan de beneden *Donez*.

Het voedſel der Kozakken is oneindig beter dan dat der Rusſen. Inzonderheid nuttigen zij meer groenten, welke de ſchoonſte, voortreffelijkſte tuinen in overvloed opleveren. Hunne meest geliefde dranken zijn bier, mee, brandewijn, en den door hen zelven gebouwden landwijn, die tamelijk wel ſmakende is, en eenige jaren duren kan. Eene bijzondere lekkernij voor hen is de Wimorosſoska, of de bevrozene wijn, die ook in *Rusland* zeer beroemd is, en die, naar men verzekert, de kracht van den Champagne-wijn bezit.

De

De van de Donſche Kozakken afgevallene takken, welke tot het jaar 1708 nog altijd in eene zekere afhankelijkheid van hen ſtonden, en door Keizer ALEXANDER nieuwe regelmatige Kozakken-inrigting verkregen hebben, worden verdeeld:

I.

I. *In de tegenwoordige Uralische of voormalige Jaïkische Kozakken.*

Zij ontstonden door vrijbuiters en gelukzoekers, welke zich reeds met het einde van de veertiende, of met het begin van de vijftiende eeuw, toen TAMERLAN met zijne Tartaarsche horden Europa verwoestte, slechts dertig koppen sterk, aangevoerd door eenen zekeren WASSILI GUGNA, aan de Kaspische zee nederlieten. Toen zij aldaar den mond van den *Jaïk* ontdekten, bragt hen deze rivier dieper in het land, bijkans tot aan den oorsprong van dezen stroom, alwaar zij de nog onbewoonde bosschen, aan deszelfs oevers gelegen, tot hunne verblijfplaatsen verkozen. Hunne woestheid ging toen nog zoo verre, dat zij hunne kinderen doch voornamelijk de meisjes vermoordden, tot dat een Kozak TIT FEDOROW, door vaderliefde overwonnen, aan deze gruwzame gewoonte een einde maakte.

In het jaar 1584 leidde een andere Donsche Kozak, NETSCHAI genoemd, 500 man naar het benedenste gedeelte van den *Jaïk*, die

 al-

aldaar de verblijfplaats *Kolowronoje*, op een afstand van zestig wersten van het tegenwoordige *Uralsk* aanlegden. Aardhutten, met eene gracht omringd, waren hunne woningen. Doch weldra verlieten deze woelzieke menschen ook *Kolowronoje*, en gingen den *Jaïk* opwaarts tot aan het gebergte, hetwelk thans *Diakowi* genoemd wordt, en dertig wersten van het hedendaagsche *Uralsk* gelegen is. Hier werd *Oroschnoje* door hen gebouwd. Eenen korten tijd na deze stichting, waagden zij eenen rooftogt naar *Chiwa* in *Tartaryen*, doch zij werden op hunnen terugtogt door den Chan zeer geducht aan de rivier *Sudorga* geslagen, 400 man van hen begaven zich naar de Kaspische zee, en dreven aldaar zeerooverijen. Dit gaf aanleiding, dat de Russische regering hunnen Attaman BELOUSOW naar *Moskau* deed komen, en hem gelastte van daar onmiddelijk naar de Kaspische zee te reizen. BELOUSOW slaagde daarin zoo gelukkig, dat hij door zijn gezag alleen deze zeeroovers goedwillig langs de *Wolga* tot naar *Nischni Nowogorod* bragt, alwaar zij in hechtenis genomen, en tot den arbeid in *Polen* en *Lysland* gezonden werden.

In het jaar 1622 vlugtede MARIA, de Gema-

malin van den eersten valschen DEMETRIUS, en dochter van den Woiwode van *Sendomir*, naar de Jaïkische Kozakken; doch zij konden haar tegen de haar nagezondene overmagt niet beschermen; zij werd op het eiland *Medwetschi* door de Russische troepen gevangen genomen.

Eindelijk verkozen in het jaar 1648, deze Kozakken *Jaizkoi Gorodok* tot hunne woonplaats, waarop zij zich in die omstreken nederzetteden, welke zij nog heden bewonen. Zij hadden zich alreeds vroeger onder den Czaar MICHAEL FEDOROW vrijwillig aan het Russische rijk onderworpen, en verkregen in het jaar 1700 eene bepaalde inrigting en vele voorregten. In het jaar 1720 toen FEODOR KRASCHENINIKOW hun Hettman was, werden de Jaikische Kozakken het eerst naar *Tschigirinsk* ontboden; en zints dien tijd gehoorzaamden zij aan alle de door de Russische regering uitgevaardigde verordeningen en oproepingen, met eene onbepaalde gehoorzaamheid (met uitzondering echter gedurende vier jaren, en wel van 1771 tot 1775).

Zij zijn met geestdrift gehecht aan hun aloud geloof en aan hunne gewoonten, voornamelijk zijn hunne baarden hun allen even

zoo dierbaar als hun leven (15). Zulks bewezen zij maar al te wel daardoor, dat, toen men in het jaar 1721, een tijdstip waarin de Russische regering, gedurende den oorlog met de Turken, uit de Jaikische Kozakken rekruten begeerde, om een corps huzaren opterigten, dezen de baarden wilde doen afsnijden, geheel de natie dit als eenen geweldadigen inbreuk op hare voorregten en gewoonten beschouwde; en toen, desniettegenstaande, de Russische Generaal TRAUBENBERG, een geboren Lijflander, die met Russische troepen in het gebied van *Jaïzkoi* inrukte, zoo onvoorzigtig was, om in de hoofdstad *Jaïzkoi Gorodok* dezen rekruten met geweld de baarden te laten afnemen, werd het geheele volk oproerig, en vermoordde dien veldoverste, met alle zijne troepen.

De Generaal FREIMAN voerde de Russische troepen aan tegen deze Insurgenten, en bemagtigde de hoofdstad *Jaik*, sloeg en verstrooide de Kozakken, die in de moerassige woestijnen aan het *Kamisch - Samara* - meer ontvlugtten, en aldaar des nachts door hunne te rug geblevene broeders met levensmiddelen voorzien werden.

In deze wildernis verscheen bij hen in het jaar

jaar 1772 JEMELIAN PUGATSCHEW (*), gaf zich voor Keizer PETER den derden uit, en beloofde hun alle ongerijmde nieuwigheden te zullen afschaffen, en hunne oude eerwaardige, door hunne voorouders geheiligde gebruiken te beschermen; waar op de Kozakken hem met geestdrift ontvingen, en hem de gelofte van getrouwheid deden, belovende hem tevens, hun leven tot zijne verdediging te zullen opofferen.

Nadat de opstand van den muiter PUGATSCHEW

(*) JEMELIAN PUGATSCHEW was te *Simaweiska*, eene kleine Stanitze aan den *Don* geboren. Hij verwoestte, zoo als bekend is, gedurende vier jaren, een gedeelte van *Rusland*, voornamelijk het gouvernement *Kasan* en *Saratow*, alwaar hij meer dan 200 dorpen verbrandde, de bergwerken vernielde, en verscheidene duizende gevangen vermoordde.

Nadat hij de belegering van *Zarizin* opgebroken, en bij *Solnikowa* aan de *Wolga*, omtrent veertig wersten van de Broeder- of Hernhuter-Kolonie te *Sarepta*, door den Overste MICHELSON verslagen was, redde hij zich zwemmende door de *Wolga*, in de woestijnen van den *Jaik*, alwaar hij van zijne vrienden, de beide Jaiksche Kozakken TSCHUMAKOF en TEDULIF, verraden, en aan den in *Jaik* geposteerden Generaal SUWAROF uitgeleverd werd, die hem in eene ijzeren kooi naar *Moskau* zond, waar hij den 10 Januarij is gevierendeeld geworden (16).

SCHEW, door deszelfs dood geëindigd was, gaf Keizerin CATHARINA de tweede, om de herinnering aan deze gruweldaden uit de jaarboeken van hare regering te wisſchen, den 16 Januarij 1775, eene Ukaſe of verordening uit, waarbij alle Jaïkiſche Kozakken eene algemeene amnestie verkregen. Ook bleven zij in het volle bezit van hunne voormalige bezittingen en voorregten; doch er werden, van de zijde der Rusſiſche regering, eenige maatregelen, tot verzekering van een, in het vervolg rustiger gedrag gebezigd, tot welke het leeg maken van hun tuighuis behoorde. De benaming *Jaïk* werd vernietigd, en verder bevolen, dat de rivier van ſtond af *Ural*, de ſtad *Jaïk* in de toekomst *Uralsk*, en de Jaïkiſche Kozakken, voortaan Uraliſche zouden genoemd worden.

Thans bewonen de Uraliſche Kozakken aan den regten oever van den *Ural* (*), (door de

(*) De *Ural* ontſpringt in het Uraliſche gebergte, aan den bergketen van *Karatan*, in het land der Baschkiren. In zijnen loop van 2000 wersten vereenigt hij zich bij *Uralsk* met den *Tſchagan*, iets lager met den Steppen-vloed *Kuſchem*, en de beide zoutmeeren *Grasnoe* en *Induskie*, en ſtort zich in eenige takken, die onbewoonde eilanden vormen, omtrent *Gurjew* in de Kaspiſche zee.

de ouden *Rhymnus* genoemd), de geheele Steppen, van hunne hoofdstad *Uralsk* af, tot aan *Gurjew* en de Kaspische zee. Zij bevat omstreeks 560 wersten in de lengte, en 59 wersten in de breedte, grenzende ten westen aan het land der Kalmukken, en ten oosten aan den *Ural*, wiens linker oever hier door de Kirgisen bewoond wordt.

Onder deze Kozakken vindt men nog twee takken, die zich naar hunne nederzettingen onderscheiden; namelijk in die boven den *Ural* of de Ilekische, en die beneden denzelven of de Saszmarischen.

De Ilekische Kozakken bewonen de streken van de rivier *Ilek*, ter plaatse waar dezelve zich in den *Ural* stort. Zij zijn in zeven regimenten verdeeld, en omtrend 3500 man sterk. De Saszmarische, die slechts uit 300 man bestaan, bouwden zich in het jaar 1720, in eene vruchtbare landstreek, die voornamelijk overvloed van hout bezit, hunne hoofdstad *Sasfmara*, liggende 29 wersten van *Orenburg*, en 298 van *Uralsk*.

Het gezamenlijke getal der Uralsche Kozakken bedraagt ongeveer 20,000 man, waarvan gewoonlijk tien regimenten te veld trekken. Doch behalve dit, bezetten

zij nog met eenige duizende manschappen, die gewoonlijk alle jaar ten tijde van het Drie-Konings feest afgelost worden, de tegen de Kirgisen aangelegde lijn van kleine sterkten. *Kurlagina* is het hoofdkwartier van den bevelvoerenden officier; ook is de stad *Gurjew* eene sterk bezette positie van dezelve. Deze lijn, die met de *Jleckaja Krepost*, bij den mond van de *Ilek*, aan het onderste gedeelte, of aan de Kirgisische zijde van den *Ural* begint, strekt zich tegen het zuiden tot aan *Gurjew* en de Kaspische zee heen. Het gebied van dezelve is 1½ tot 3 wersten breed, gedeeltelijk moerassig en gedeeltelijk boschachtig, gedurende de lente aan de overstroomingen van den *Ural* blootgesteld, en men vindt maar schaars vruchtbare plaatsen en zoogenaamde steppen-stroomen.

Zeer vele Kozakken hebben zich reeds in de kleine sterkten aan de voorposten geheel nedergezet. Zij drijven daar de veeteelt, en blijven gaarne in werkelijken dienst, daar zij de zekere soldij en de levensmiddelen den voorrang geven boven den moeijelijken en onzekeren winst der visscherij. Tot deze bezetting verkiest men jaarlijks die Kozakken welke, het zij nog geen dienst gedaan

heb-

hebben, of wel door eenen verlengden diensttijd bevordering verwerven willen; doch bij voorkeur dezulke, die ongelukkig in de visscherij geweest zijn, en zich als vrijwilligers voor een jaar of langer in dienst begeven.

De staatkundige inrigting der Uralische Kozakken is insgelijks democratisch-republikeinsch. Zij staan onmiddelijk onder eenen, uit hun midden verkorenen, door den Keizer bevestigden Worskowoi Attaman. Hunne levenswijs is vrij en ongedwongen, bijkans aan eene aaneenschakeling van vermaken gewijd, voornamelijk aan den drank en aan den ledig-gang. Doch desniettegenstaande houdt men hen voor de rijkste Kozakken, en voor de stoutste visschers, dewelke als Roskolniki of oudgeloovige zich streng bij oude zeden en gewoontens houden, voor het overige ruw, onbuigzaam en gevoelloos zijn.

Hun voornaamste tak van bestaan, en hunne bestendige bezigheid, is de visscherij, met eene geheele verwaarloozing van den landbouw. Zij hebben voor dezelve wezenlijke wetten en gewoonte-regelen. —— Zij bevisschen jaarlijks driemalen den *Ural*-stroom. Dezelve is in de nabijheid van de stad

 Uralsk,

Uralsk, door eenen Utſching of dijk afgedamd, en verkrijgt door de visſchen uit de Kaspiſche zee geduriglijk een onuitputbaren aanwas. De bepaalde tijd voor de visſcherij is:

1.) Die, dewelke met den 1 Januarij begint, wanneer zij met den Bagari, (eene ſoort van een haak) gaan visſchen, naar denzelven wordt ook deze wijze van visſchen Bagrenni genoemd.

2.) Van de maand Mei tot Junij heeft de Wetschneja Plawnie of de Swerjugen-vangst plaats.

3.) In de maand October komt de herfstvisſcherij met netten, of de Osſennaja Plawnie. Behalve deze wordt nog in de maand December door hen in alle de zijrivieren en ook in de viſchrijke meeren der Steppen gevischt.

Ik maak van deze visſcherij eene zoo uitgebreide melding niet alleen daarom, dat de Uraliſche Kozakken bijkans alleenlijk van dezelve leven, en ook nog aan de Rusſiſche regering eenen jaarlijkſchen pacht van 6000 roebels betalen; maar ook voornamelijk, om dat, buiten en behalve de *Wolga*, alleenlijk hier in den *Ural*, de ſteur (wiens drie verſchillende ſoor-

ſoorten met Belugen, Sterlede en Swerjugen noemt) gevangen wordt, uit wiens kuit men de in *Duitschland* zoo gezochte, en door geheel Europa zoo bekende Kaviar bereidt, waarvan de Jaïzkaja Ikra, of de Jaïkiſche Kaviar, voor de beste ſoort gehouden wordt.

De hoofdſtad *Uralik* ligt aan een oud ſtroombed (Staritza), van dezelve in eene regte lijn naar het oosten loopende rivier *Ural*, in welke niet verre van daar zich de rivier *Tſchagan* ontlast. Deze ſtad is zeer onregelmatig, bijkans in de gedaante van eene halve maan gebouwd, zij bevat, buiten vijf uit ſteen gebouwde kerken, omſtreeks 3000 houten huizen, komt als vesting bijkans niet in aanmerking, en ligt 269 wersten van *Orenburg*. De *Ural* is hier breed, en heeft eenige eilanden die niet geheellijk overſtroomd worden, met bosſchen begroeid zijn, en op welke men de bijenteelt uitoefent.

De ſtad *Gurjew* ligt op een laag, ongezond, aan de overſtroomingen geſtadig blootgeſteld eiland, aan den mond van den *Ural*, die zich niet verre van daar in de Kaspiſche zee ſtort. Zij werd door eenen Rusſiſchen koopman, *Gurjew* genoemd, uit hoofde der visſcherij aangelegd, en wordt thans

door

door 300 Kozakken bewoond; haar afstand van *Astrakan* beloopt 400, en van *Moskau* 1743 wersten.

Ik eindig deze berigten over de Uralische Kozakken met de aanmerking, dat zij in zeden en gebruiken, ook in het gene de wapening en wijze van strijden betreft, volkomen de Donsche Kozakken evenaren, en zich slechts door eene nationale kleeding, de wijde roode broeken, eenen tot op de knieën langen rok van dezelfde kleur, en door eene geheel bijzondere roode fluwelen spits toeloopende muts onderscheiden.

II.

II. *De Siberische Kozakken.*

Toen *Rusland* in de zestiende eeuw, door zijne veroveringen, zijne grenzen tot aan de Kaspische zee had uitgebreid, en door middel van dezelve met *Persien* in handels-betrekkingen trad, werden nu en dan de rijke Karavanen van kooplieden, die van daar naar *Rusland* kwamen, door eenen aanzienlijken hoop van Dônsche Kozakken aangetast en geplonderd. Deze Kozakken hadden zich reeds vroeger van hunnen stam afgezonderd, waren op avontuur uitgetrokken, en pleegden zeerooverijen op de Kaspische zee.

In den jare 1577 zond de Czaar IWAN WASSILOWITSCH de tweede, onder bevel van den Stolnik IWAN MOURASCHKIN, een Russisch leger tegen deze horde roovers. Dezelve werden geheel verstrooid, terwijl men de gevangenen naar andere gewesten bragt. Er bleven niet meer over dan 6 a 7000 Kozakken, die onder geleide van JERMAK TIMAFEEW naar de *Kama* ontvloden.

Reeds vroeger was hier, aan de *Kama*, een in den beginne onbeduidend man, ANNI-

KA

KA STROGANOW, door uitgebreide handelsbetrekkingen, tot eenen grooten rijkdom, die bijzonder in zoutwerken beſtond, gekomen; zijn ſpeculatie-geest had hem namelijk in de afgelegenſte, tot dus verre onbekende gewesten, aan gene zijde van den *Ural* geleid, alwaar hij vereenigingen van rivieren ontdekte, die hem voor zijnen handel, door het gemakkelijker vervoeren der goederen, de grootſte voordeelen verſchaften. Dit en over het algemeen meer andere bijeen verzamelde topographiſche berigten, had hij terſtond den toenmaligen Czaar IWAN WASSILIWITSCH mede gedeeld, de Czaar, vervuld van dankbaarheid, en de verdienſten van STROGANOW erkennende, had hem in het jaar 1558 met *Permie* beleend, waarop STROGANOW, voornamelijk aan de rivieren *Tobol* en de *Tſchusſowaja*, vele volkplantingen en dorpen aanlegde, en aan dit geheele gewest een aanzien van beſchaving en welſtand verſchafte, en zich een zeer groot vermogen verwierf.

Een kleinzoon van dezen man, MERIM STROGANOW, was het, die in het jaar 1578 de naar zijne omſtreken gevlugte Kozakken, nadat dezelve reeds zich een jaar lang bij hem opgehouden, en aan de rivier *Silva* eene

woon-

woonplaats Jermak Goredniſche genoemd, aangelegd hadden, waarſchijnelijk om hen kwijt te raken, op het harsſenſchimmig of avontuurlijk denkbeeld bragt, door middel van de, hem bekende, watervereenigingen der rivier *Tſchusſawaja*, de verovering van *Siberië* te ondernemen.

Siberië werd door de Tartaren, Samojeden en Ostiaken bewoond, en was onder vele kleine Vorſten verdeelde, waarvan de Koutſchoum Chan de magtigſte was. Het gebied van dien laatſten grensde aan de rivieren *Tobol*, *Irtisch*, *Obi* en *Soura*; zijn reſidentieplaats was te *Siber*, aan den *Irtisch*, door de Tartaren *Isker* genoemd, en zestien wersten van het tegenwoordige *Tobolsk* gelegen.

JERMAK TIMAFEEW ondernam werkelijk in het jaar 1579 dezen togt met 5000 Kozakken en drie ſtukken kanon. Vier zeer moeijelijke en verſchrikkelijke jaren bragten zij in de, tot dien tijd toe, aan de Europeanen geheel onbekende groote woestijnen door. Twee malen moesten zij overwinteren in verſchanste legerkampen, wier plaats nog heden *Jermakow Gyradnitſcha* genoemd wordt. De helft dezer ongelukkige veroveraars werd in de

ge-

gedurig hernieuwde gevechten met de bewoners der landen, in welke zij kwamen, als ook in de worſteling tegen den honger en de luchtſtreek, eene prooi van den dood; doch hun moedige en ondernemende aanvoerder moest wel, toen hem de mogelijkheid om te rug te keeren geheel afgeſneden was, het eens betredene ruwe pad vervolgen. Hij geleidde zijne Kozakken, nadat hij hen over het Uralſche gebergte en naar *Siberien* gebragt had, tot aan den *Tobol*, *Irtisch* en *Oby;* voleindigde in het jaar 1581 de verovering van dit halve werelddeel, en bereikte door ſtandvastigheid en volharding het doel zijner begeerten.

Zeer wel voelende, dat hij deze verovering niet voor zich behouden konde, zond hij in December van het jaar 1581, IWAN KOLZOW als afgezant aan den Czaar van *Rusland*, om hem te melden, dat hij *Siberie* voor hem veroverd had. Hierop zond de Czaar, onder geleide van 1500 man, den Knees BOLKAWSKY, als eerſten ſtedehouder naar *Siberie.* Door deze onderwerping ſtichtte JERMAK voor zich een onvergankelijk gedenkteeken; doch naauwelijks was door hem *Siberie* aan *Rusland* overgegeven geworden, of hij werd in het jaar 1584, bij zijne terugkomst van eenen nieu-

nieuwen gelukkigen ſtrooptogt, op een eiland in den *Irtisch*, door de benden van den Koutſchoum-Chan overvallen, en bijna alle zijne manſchappen werden vermoord; hij zelf verdronk in den *Irtisch*, de Chan liet zijn lijk opzoeken en begraven, de Tartaren en Baschkiren vereeren nog heden zijn graf, gelijk dat van eenen heiligen, en ſchrijven hem vele wonderdaden toe.

Deze merkwaardige JERMAK TIMAFEEW, een geborene Donſche Kozak, ontbloot van alle middelen, onderwierp zich, in het tijdvak van vier jaren, de ver uitgeſtrektſte provincien, en vervolgde de voormalige onderdrukkers van *Rusland* tot in hunne afgelegenſte ſchuilplaatſen. Hij vereenigde in zich een' kloekmoedigen en ondernemenden geest, het ontbrak hem ſlechts aan een talrijk heer, en een aan zijne daden geëvenredigd ſchouwtooneel, om hem tot den rang van een' der meest beroemde wereld-overweldigers te verheffen. Het is dus met een volkomen regt, dat ik reeds te voren ſtaande gehouden heb, dat, daar de Donſche Kozakken gedeeltelijk hunne afſtamming van de Ukrainſche Kozakken afleiden, uit de eilanden van den *Dnepr* de beheerſchers van het derde gedeelte van *Azie* gekomen zijn.

De overwinnaars van *Siberie*, zijn dus de ſtamvaders der tegenwoordig aldaar huisvestende Kozakken, die naderhand door de van wege de Rusſiſche regering, in verſcheidene tijden, naar deze ſtreken nagezondene Donſche Kozakken, zeer aanzienlijk vermeerderd geworden zijn. Zij hebben de verovering tot aan den oostelijken oceaan, (de ſtille zee) en tot aan het Chineeſche gebergte voortgezet, en dezelve ſteeds ſtaande gehouden. Het getal hunner mannen ſchat men thans op 14000, welke militairen dienst verrigten, en in *Sluſchiwi*, of die welke te voet, en in *Konnewoi* of die welke te paard dienen, afgedeeld zijn.

*

III.

III. *De Orenburgsche Kozakken.*

Deze zonderden zich eerst in latere tijden van de Donsche Kozakken af, bewoonden in den beginne de oevers van de rivier *Samara*, doch werden in 1735 door de Russische regering, ter gelegenheid der, in de jaren van 1730 tot 1740 gebeurde oprigting van de Orenburgsche linie, aan dezelve verplaatst. Deze Orenburgsche linie is namelijk eene van den *Tobol*, tot aan de Kaspische zee aangelegde versterkte zekere grensscheiding, tegen de aan *Rusland* belendende wilde naburen. Zij strekt zich namelijk ter lengte van 1700 wersten uit, en bevat op den afstand van twintig tot twintig wersten, meestal aan den regter oever van den *Ural*, kleine houten Kreposten (of sterkten), onder welke *Orenburg*, *Ors* en *Troizk*, door met rijswerk bekleede grachten, wallen en bolwerken, uitmunten. Den Orenburgscher Kozakken, thans eerst zoo genoemd, werd het gedeelte dezer linie toevertrouwd, hetwelk zich tegen de Kirgizen en Baschkiren uitstrekte, en hun het land aan

den *Ural* toegewezen. In het geheel leveren zij 8000 man tot den krijgsdienst, en dienen, zoo wel bij het voetvolk als bij de ruiterij, met behendigheid en krijgshaftigen moed. Zij hebben van Keizer ALEXANDER eene geheel nieuwe Kozakken-inrigting gekregen.

IV.

IV. *De Grebenskische Kozakken.*

Zij zonderden zich van de Donsche Kozakken, en pleegden gedurende eenigen tijd rooverijen op de Kaspische zee, en op de *Wolga.* Nadat zij echter door de troepen van Czaar IWAN WASSILITSCH den tweeden geslagen geworden waren, ging een gedeelte van hen met JERMAK, naar *Permie*, en van daar naar *Siberie.* Een ander gedeelte, omstreeks 300 man sterk, volgde hunnen Attaman ANDRÉ, naar de Kaspische zee, waar hij eene woonplaats Andrewo Derewnia, of Andries-dorp aanlegde. Doch van hier braken zij verder op, en vestigden zich nog in de zestiende eeuw aan de rivier den *Terek*, van waar zij hunnen naam naar eenen bergrug van den Kaukasus ontleenen, die veel gelijkheid met een *Greben* of eenen kam heeft.

Zij zijn maar omtrent 4000 man sterk, wier voorregten zeer beperkt zijn. Zij bezetten, nevens eenen hunner zijtakken, de Terskische Kozakken, (die insgelijks van den Kaukasus en de Kaspische zee, in het jaar

 1735

1735 herwaarts verplaatst werden) met drie regimenten de Terskische linie, welke zich van den mond van den *Terek*, langs deze rivier tot naar *Mosdok* uitstrekt.

Langs deze linie verrigten zij den dienst als Scherpschutters bij de verdediging der linie-vestingen, schansen en flankzen, tegen de Kaukasische berg-Tartaren, en beletten de stroperijen van deze bergbewoners. Een weinig veeteelt en landbouw, en het proviant van de kroon, verschaffen hun de noodige levensmiddelen. Zij leven nog veel eenvoudiger dan de Donsche Kozakken, en zijn ook oneindig woester en onbeschaafder dan deze. De voornaamste Stanitza der Grebenskische Kozakken is Kudikowa, die der Terskische Kozakken is Nowagladka.

V.

V. *De Wolgaifche Kozakken.*

Reeds in den jare 1604 maakt de gefchiedenis gewag van eenen opftand, tegen den eerften valfchen DEMETRIUS ondernomen, door 4000 Kozakken aan de *Wolga*, dewelke een gelukzoeker, PETER genoemd, bij zich hadden, die zich voor eenen zoon van den overledenen Czaar (*) FEODOR IWANITSCH uitgaf, en die door zijne wonderbaarlijke verhalen, hoe hij zich aan de vervolgingen van Czaar GUDONOW onttrokken had, deze ligtgeloovige Kozakken voor hem had ingenomen. Eerst in het jaar 1734 verklaarden de Wolgaifche Kozakken zich onafhankelijk van de Donfche. Zij zijn thans tusfchen de 6 a 7000 man fterk, die zich al wederom in twee takken, namelijk de Dubowskifche en Astrakanifche verdeelen.

Dubowska is de hoofdplaats van de eerstge-

(*) De Czaar FEODOR IWANITSCH regeerde van het jaar 1584 tot 1598. Hij was de laatfte uit het geflacht van RURIK; zijn zwager GUDONOW liet een' zijner zoonen te *Uglitsch* om hals brengen, dewijl hij uit heerschzucht den troon overweldigen wilde.

genoemd; zij ligt aan den regter oever van de *Wolga* (*). Haar gebied bevat omtrent 100 wersten in de lengte, en 60 in de breedte. In het jaar 1764 hebben zij zich eerst van de Donsche Kozakken afgezonderd, en hier hunne verblijfplaatsen gevestigd.

Die van *Astrakan* huisvesten in den omtrek van de stad *Astrakan*. Zij zijn omstreeks 3000 koppen sterk, en hebben aan alle oproeren en muiterijen, die hier zoo menigvuldig hebben plaats gehad, zeer krachtdadig deel genomen.

Nog heeft zich in latere tijden een bijzondere stam, de Bugsche Kozakken gevormd, en wel in het jaar 1769, uit een regiment, hetwelk de Ottomanische Porte in den toenmaligen oorlog tegen *Rusland* had aangeworven, en dat uit Moldaviers, Wallachijers, en anderen aan den *Donau* wonende volkeren van den christelijken godsdienst, zamen gesteld was. Deze lieden verlieten het Turksche leger, en begaven zich onder het bevel van

(*) De *Wolga* werd door de ouden ook *Rha* genoemd. Zij is de grootste rivier in *Rusland*, en eene der grootste van Europa. Haar oorsprong is op het Alaunische gebergte, en zij stort zich, na eenen loop van 2905 wersten, omstreeks *Astrakan*, door acht armen welke zeventig eilanden vormen, in de Kaspische zee.

van den Veldmaarſchalk Graaf RUMANZOW SADUNAISKOY in Rusſiſchen dienst. Na dat deze oorlog geeindigd was, werden hun eenige landerijen aan den *Bug* tot verblijf aangewezen, en zij gedurende dertig achtereenvolgende jaren van alle belasting vrijgeſteld. Sinds dien tijd vergezellen zij de Rusſen in de oorlogen tegen de Turken; ook worden zij tegen de Poolen, en tot de bezetting der grenzen langs den *Dniester* en aan de Zwarte zee gebruikt.

Eene Ukaſe van den 5den Mei 1804 gaf aan de Bugſche Kozakken eene nieuwe militaire en burgerlijke inrigting. Zij zijn in drie regimenten, elk van 500 man, verdeeld, die onder eenen gemeenſchappelijken Attaman of Opperbevelhebber ſtaan; in vredes tijden zijn doorgaans twee regimenten te huis, terwijl het derde den dienst aan de grenzen verrigt.

Het getal der Bugſche Kozakken bedraagt naar de laatſte optelling 6383 mannelijke zielen. Hunne woningen liggen in de nabijheid van *Elizabetgorod*, *Cherſon* en *Oliopol.* Ook zijn hun, door het Rusſiſche gouvernement, ingevalle zij zulks noodig mogten hebben, alle de woeste landerijen tusſchen de rivieren de *Bug* en den *Ingul* toegewezen, om dezelve oorbaar te maken.

AANTEEKENINGEN.

(1) Alle reizigers stemmen hierin met den schrijver overeen. Men leze de, in deze aanteekeningen aangehaalde werken, om zich hiervan te overtuigen. Men geve den Kozakken, wel is waar in eene tamelijk ruime mate, gewoon en zelfs zeer eenvoudig voedsel en drank; men behandele hen tevens wel, zonder eenige vrees te toonen, en men zal meestal bevinden, dat zij even zoo goedhartig en dienstvaardig, als gastvrij en godsdienstig zijn. In den zomer van 1813 stond een Kozak te *Berlijn* op schildwacht bij Fransche gevangenen, welke in langen tijd niet gegeten hadden. De goedhartige krijgsman, van medelijden bewogen, en zijnen post niet durvende verlaten, haalt eene Fransche kroon uit zijnen lederen gordel, en geeft dezelve aan eenen jongen, om brood voor die ongelukkigen te gaan koopen; dan deze jongen blijft met het geld weg. De Kozak schimpt, vloekt, raast vergeefs over dit gedrag; echter eenen fatsoenlijk gekleeden man ziende aankomen, haalt hij eene tweede Fransche kroon uit zijnen gordel, en geeft hem dezelve, met verzoek daarvoor brood te halen. Deze man voldoet aan het verzoek, en de Kozak verdeelt het brood onder de gevangenen. Een onder hen, over deze edelmoedige handelwijs getroffen, valt den Kozak schreijende om den hals. *Du Christ und ich Christ*, (gij Christen en ik Christen) was het antwoord. Ik zoude meer trekken van dien aard kunnen aanhalen. Men kan zich een denkbeeld van hunnen eerbied voor den Godsdienst vormen, wanneer men zich herinnert, dat bij

den

den aftogt der Franschen van *Moskau*, alle de kostbaarheden, die deze uit de kerken geroofd hadden, en die hun door de Kozakken weder zijn afgenomen, terstond door deze laatste vrijwillig weder afgegeven geworden zijn.

Daar men dikwerf onder de zoogenaamde Kozakken, ook vele Kalmukken en Tartaren vindt, geloof ik, dat het niet ongepast is, eenige bijzonderheden over deze volkeren aan mijne lezers mede te deelen.

De Kalmukken worden dikwijls in de regimenten der Kozakken ingelijfd, en dienen met dezelve: men onderscheidt hen gemakkelijk van de eigenlijke Kozakken aan hunne kleine oogen, stompe neuzen, breede wangbeenderen; zij hebben weinig baard, zwarte haren scheeren het hoofd, en laten van de kruin af eene gestrengelde vlecht hangen; alle dragen kleine, ronde, geele mutsen, met eenen rand van zwart bont. De ruimte tusschen de oogen is ook bij hen grooter, dan bij de andere volkeren. Hunne wapentuigen zijn boogen en pijlen; en men verbiedt hun zelfs schietgeweer te hebben, omdat zij daardoor gevaarlijk zouden kunnen worden. Zij zijn veelal Heidenen en den Lamaschen Godsdienst toegedaan, zeer listig, zonder echter wreed te zijn, aan honger en vermoeijenissen gewoon, en vergenoegen zich met de slechtste kost. Ook maken zij eene soort van sterken drank, van paarden-melk.

De Tartaren zijn meestal, echter met eenige afgoderijen, den Mahomedaanschen Godsdienst toegedaan. Gelijk bij de Kozakken, dragen bij hen de jonge lieden knevels, en de ouden laten den baard groeijen. Hunne mutsen zijn zeer verschillend van maaksel en kleur, en hunne kleeding komt met die der Kozakken overeen. Zij dragen mutsen van verschillende maakzels, de Nogaïsche, Truchmenische, Kundorowskische Tartaren, de

Kir-

Kirgizen, de Baschkiren enz. zwerven rond, en hun leven is nomadisch; maar de Kazansche, Astrakansche, Krimsche enz., geneeren zich met akkerbouw, vee- en vruchtboomen-teelt, koophandel, en andere handteringen, en hebben vaste woonplaatsen. Zij eten paardenvleesch; maar het is onwaar, dat zij hetzelve onder hunne zadels leggen, om het murw te maken; een verdichtsel waartoe misschien de omstandigheid, dat zij op hunne togten een stuk paarden-vleesch achter aan den zadel hangen, aanleiding kan gegeven hebben. Sommige zijn met schietgeweer, andere met lansen, andere met pijlen en boogen, en alle met sabels gewapend. Zij zijn vrij menschlievend jegens ongewapenden.

De Tunguzen zijn, onder alle de volkeren van *Siberie*, de behendigste in de behandeling van de paarden, en in het boogschieten. Toen PALLAS te *Atschink* was, waren eenige Tunguzische Kozakken (of liefst Kaizakken) bij elkander, en hij zag met verwondering hunne oefeningen in het afschieten van pijlen. Een pijl wordt met de punt in den grond gestoken, en men schiet daarnaar, in den hardsten ren, dien de paarden kunnen loopen; onder het rennen moet de ruiter het paard met de zweep drijven, den boog en de pijlen nemen en afschieten, zonder den toom te houden, en dus alleenlijk door de beweging van het ligchaam het paard besturen en de zwenking maken. Wanneer men dit aanziet, zoude men naauwelijks kunnen gelooven dat het mogelijk is, daarbij op het paard te kunnen blijven zitten. Echter wordt de pijl, die tot doelwit dient, zekerlijk tot op den grond toe, allengskens weggeschoten. Deze ruiters hangen met een been in den zadel, en weten onder het volle springen van het paard hun ligchaam zijdwaards te werpen, om te keeren, en achter uit te schieten, zonder het dier in zijnen loop te hinderen.

(2)

(2) Eene fteppe is eene, met lang gras bewasfene heide, zonder eenig boomgewas. Men fteekt dikwijls, in het najaar, het drooge gras van de fteppen in den brand, en dan is de groei van hetzelve veel weliger het volgende jaar; dit doet echter veel nadeel aan de heester-gewasfen, die zich fomtijds daarop bevinden.

(3) GIBBON, in zijn werk over het verval der Romeinfche alleenheerfchappij, Hoofdft. XLII., vergelijkt de eerfte bewoners van den *Dnepr* met de bevers, welker woningen twee uitgangen, den eenen in, en den anderen boven het water naar de landzijde hebben.

(4) Kouafs of Kwafs genoemd. Men noemt ook aldus eene foort van dun bier, of zoogenaamd fcharrenbier.

(5) Deze zoogenaamde brandewijn wordt uit koren geftookt. Bij hunne wijze van ftooken gaat veel geest verloren, en toch willen zij dezelve niet verbeteren.

(6) CHMIELNIKI raakte in twist met eenen officier van den Groot-vaandrig der kroon, en deze was zoo wreed, dat hij de vrouw en den zoon van den Hettman met ftokflagen deed mishandelen. Dit fchijnt eigenlijk de aanleiding tot den afval van CHMIELNIKI gegeven te hebben.

(7) POTEMKIN haalde de Keizerin over om de Krimfche Tartaren naar een ander gewest van het Rusfisch rijk te doen verhuizen, en dit fchiereiland met Kozakken te laten bezetten, om hen tot eenen voormuur tegen de Turken te gebruiken. In het jaar 1790 werd dit uitgevoerd, en POTEMKIN tot Groot-Hettman der Krimfche Kozakken benoemd. Een Groot-Hettman is eigenlijk een Souverein Vorst van de Kozakken. KATHARI-

NA,

NA, toen zij den troon beklom, was eenigzins voor RAZUMOWSKY bevreesd, en bediende zich van eene kleine list, om zijne waardigheid te verkrijgen. In den jare 1764, vraagde zij hem, toen hij haar zijne opwachting maakte: Gij hebt zeker, als Groot-Hettman, een aanzienlijk inkomen? — Omtrent 1000,000 roebels, was het antwoord: — Dat is niet veel, hervatte de Keizerin; dit kan ik u ook betalen, en ik kan Hettman in uwe plaats worden. — Als uwe Majesteit zulks beveelt, antwoordde RAZUMOWSKY, dan neem ik dit aan. Zij ontnam hem op deze wijze zijne waardigheid, en betaalde hem jaarlijks derzelver inkomsten. Men leze over het geweldadige stelzel der verdeeling van de Kozakken, *Histoire de* CATHERINE II; *la vie de* POTEMKIN, en vooral de *Mémoires secrets sur la Russie*, *tom.* III, 14e *cahier*.

(8) De hoofdstad in *Ekatharinoslaw*, moest bij den beroemden waterval *Koidat*, dien de Keizerin zelve op hare reize bevaren had, aangelegd worden. Men vindt deszelfs afbeelding in de *Annales de la petite Russie ou l'Histoire des Cosaques Saporogues*. De ligging van deze stad is uitmuntend schoon; de bodem rijk en vruchtbaar; het oord en de gezigten fraai; de luchtstreek aangenaam en gezond. KATHARINA had zelve, den 10den Mei, op hare reize naar *Cherson*, in het gezelschap van den Graaf VAN FALKENSTEIN, den grondsteen tot de hoofdkerk van deze stad gelegd. Derzelver ligging is bijzonder tot den handel geschikt, dewijl zij de benoodigde voortbrengsels gemakkelijk uit de *Ukraine*, *Wit-Rusland* en *Polen* wekken, en dezelve weder naar *Cherson* en naar de *Krim* vervoeren kan.

(9) Het gras groeit, op de steppen der Donsche Kozakken, meer dan eene mans-lengte hoog. Men vindt in

in deze ſtreken overvloed van wilde aspergies, die voortreffelijk zijn, en die bewijzen hoe vet de grond aldaar is. De mest, dien de inwoners dezer landen niet noodig hebben, blijft in de kuilen, tot groot nadeel van het hoornvee en de ſchapen, die daarop gaan liggen, en die, nooit gezuiverd wordende, op verre na zoo goed niet als in andere landen voortkomen. Dit lange gras was in den oorlog der Rusſen tegen de Tartaren zeer gevaarlijk. Trokken de Rusſen op, dan werd dit gras door de anderen in brand geſtoken; dikwijls konden de eerſten ſlechts met veel moeite de werking der vlammen ontgaan. Bijaldien de beroemde Ridder VAN LINNÉ eene naauwkeurige en echte beſchrijving van deze ſteppen, die op vele plaatſen 700 wersten lang zijn, gehad had, dan zoude hij, in zijne op de bibliotheek te *Upſal* nedergelegde, echter nooit gedrukte, *disſertatie*, beweerd hebben, dat het Paradijs in deze landſtreek geweest was. Thans vindt men er ook vele Heidenen (*Zigeuner*, BOHÉMIENS).

(10) Zij ontvangen jaarlijks twaalf roebels, en dit zoude eenigzins toereikende zijn, in een land, alwaar de levensmiddelen zoo goedkoop zijn, dat men zich hiervan bijkans geen denkbeeld kan maken. Bij *Orenburg* kocht men, in den jare 1785, een koebeest voor 2½ à 4 roebels, en ik heb zelfs een tamelijk goed paard voor 5 roebels gekocht, Dan met deze 12 roebels kan een Kozak onmogelijk in andere landen, als *Holland* enz., beſtaan. Bij geluk zijn velen onder hen plaatsvervangers van anderen, en hebben dus eene ſoms wel voorziene beurs; ook leven zij zeer broederlijk onder elkander; de rijkere ſtaat den armeren bij.

(11) Meestal zijn het Turkſche wapenen, die zij in de drie laatſte oorlogen tegen de Turken veroverd hebben.

(12)

(12) Sommige, en wel de gegoedste en voornaamste, hebben zeer fraaije en wel gemeubileerde woningen. Sedert hunne veldtogten in *Pruissen*, schijnen zij eenen bijzonderen smaak in het bouwen van huizen, van denzelfden aard, als men ze in dát land ziet, gekregen te hebben.

(13) De gastvrijheid is in geheel *Klein Rusland* gebruikelijk. Zie, over deze de Kozakken kenschetsende deugd, SCHERER, *Annales de la petite Russie*, *tom.* I, *pag.* 103. *Paris* 1788.

Een reiziger, die in eene Stanitza bijzonder wel behandeld geworden was, wilde bij zijn vertrek eenig geschenk aan de daarin wonende Kozakken geven. Zij namen niets aan, en antwoordden hem: Wij verkoopen de herbergzaamheid niet.

(15 lees 14) De oude Kozakken laten hunnen baard groeijen, de jonge hebben slechts eenen knevel.

(16) Men verhaalt zoo veel van dien man, die den troon van *Rusland* deed waggelen, dat men hetgene van zijn verstand, zijne talenten, zijne welsprekendheid, zijne krijgskunde enz. gezegd wordt, weinig met zijne gepleegde verschrikkelijke wreedheden kan doen overeenkomen. Hij werd veroordeeld om onthoofd te worden, nadat men hem de handen en de voeten zoude afgekapt hebben; dan de beul, het zij dat hij hiertoe een geheim bevel had, of, zoo als sommigen meenen, een vriend van PUGATSCHEW was, onthoofdde hem. Hij stierf met eenen onbeschrijfelijken moed, naar het voorbeeld van STENKO RAZIN. Merkwaardig is het dat de gene, welke hem tot zoo vele wreedheden ried, een Franschman, BOISPRÉ genoemd, was. Van dezen man zegt een Russisch Schrijver: „Deze man vereenigde in zich alle de ondeugden, die men aan zijne natie wijt, en die van bijna alle de Europeaansche volkeren, die hij gezien had."

-9

